

Hilkka Tolonen

**"SUU SÄKKIÄ MYÖTEN" - KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN
OPISKELIJOIDEN KULUTUSKÄYTTÄYTYMINEN JA
TALOUDENHALLINTA**

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Tradenomikoulutus
Liiketalouden koulutusohjelma
Syksy 2013

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Hilkka Tolonen	
Työn nimi "Suu säkkiä myöten" -Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytyminen ja taloudenhallinta	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Taloushallinto ja juridiikka	Ohjaaja(t) Jaana Lappalainen Toimeksiantaja
Aika Syksy 2013	Sivumäärä ja liitteet 49+35
<p>Elämme kulutusyhteiskunnassa, jossa erilaisia kulutushyödykkeitä ja kulutusmahdollisuuksia on rajattomasti. Yksi itsenäisen elämän valmiuteen tarvittavista taidoista on rahankäyttötaito. Omien talous- ja raha-asioiden tunteminen vaikuttaa suoraan omaan elintasoon ja elämisen laatuun. Muun muassa taloudellinen suunnitelmallisuus ja onnistunut taloudenhoito ovat hyvää elämää edesauttavia taitoja. Opiskelun aikana kuluttajan tulot pienenevät, joten taloudenhoidon merkitys korostuu entisestään.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaista on Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytyminen. Keskeisimpiä tutkimusongelmia olivat: mistä Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat saavat tulonsa, mihin tulot kulutetaan, miten tulot riittävät, mistä menoista ollaan valmiita luopumaan sekä miten tärkeänä asiana hyvä taloudenhallinta koetaan.</p> <p>Tutkimus toteutettiin marraskuussa 2013 kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Tutkimukseen osallistui 187 Kajaanin ammattikorkeakoulun alkavien ja jatkavien vuosikurssien opiskelijoita kuudelta eri alalta. Tutkimuksen tulokset analysoitiin SPSS -tilasto-ohjelmalla.</p> <p>Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden taloudenhallinta on onnistunutta ja toimivaa pienistä kuukausituloista huolimatta. Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat kokevat taloudenhallinnan tärkeänä asiana. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden asenteista voi päätellä, että yksin raha ei tuo onnea. Rakkaus, ihmissuhteet ja hyvä terveys koetaan keskimäärin tärkeämpänä asiana kuin suuret tulot, korkea elintaso ja varallisuus. Tulokset osoittavat myös, että opiskelijoilla on määrällisesti vähän lainoja ja heidän luottotietonsa ovat kunnossa.</p>	
Kieli	suomi
Asiasanat	kulutuskäyttäytyminen, opiskelijat, taloudenhallinta
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Hilkka Tolonen	
Title ”Living from Hand to Mouth” – Consumer Buyer Behaviour and Personal Economic Management of the Students at the Kajaani University of Applied Sciences	
Optional Professional Studies Financial Administration and Law	Instructor(s) Jaana Lappalainen
	Commissioned by
Date Autumn 2013	Total Number of Pages and Appendices 49+35
<p>We live in consumer society where an unlimited amount of different consumer commodities and opportunities exist. One of the skills required to live independently is financial know-how. Good knowledge of personal economic and financial affairs has a direct impact on personal living standards and the quality of life. Good financial planning and the successful care of personal economic affairs promote a good life. Since the income of consumers decreases while studying, the significance of personal economic skills is emphasized still further during this period.</p> <p>The aim of this thesis was to examine the consumer behavior of students at the Kajaani University of Applied Sciences (= KAMK). The main research problems were: where do students of KAMK obtain their income from, what do they spend it on; is their income sufficient, what kind of expenditure would they be willing to limit and how important do they consider good personal economic management.</p> <p>The study was implemented in November 2013 through a quantitative questionnaire based survey. 187 first- year and higher year undergraduate students from six different fields of education at KAMK participated in the study. The results of the study were analyzed using the SPSS statistics program.</p> <p>Based on the results of the questionnaire it can be deduced that the students of KAMK have succeeded in managing their monetary affairs well despite limited monthly incomes. The students considered economic management an important issue. In line with the attitudes expressed by students in the study it can be said that money alone does not bring happiness. Love, relationships and good health are regarded as rather more important than large income, high standard of living and wealth. The KAMK students who took part in the study have few loans in quantitative terms and their credit references are in order.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	consumer behaviour, students, management of the economy
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Kukaan meistä ei pärjää tässä maailmassa yksin. Suurin rikkaus elämässä on toinen ihminen. Kuten Tommy Tabermann on asian osuvasti kiteyttänyt: ”Ihminen tarvitsee ihmistä ollakseen ihminen ihmiselle, ollakseen itse ihminen. Lämpimin peitto on toisen iho, toisen ilo on parasta ruokaa. Emme ole tähtiä, taivaan lintuja, olemme ihmisiä, osa pitkää haavaa. Ihminen tarvitsee ihmistä. Ihminen ilman ihmistä on vähemmän ihminen ihmisille, vähemmän kuin ihminen voi olla. Ihminen tarvitsee ihmistä.”

Kiitän aviomiestäni Jarkkoa ja poikaani Onnia kaikesta siitä rakkaudesta ja ilosta, jota he päivittäin tuovat elämääni. Kiitän kauppatieteiden lisensiaatti, yliopettaja Jaana Lappalaista tämän opinnäytetyön onnistuneesta ohjauksesta. Kiitän filosofian maisteri, tilastotieteen opettaja Simo Määttää kaikesta siitä avusta, jota hän on antanut opinnäytetyöni tilastolliseen osuuteen. Kiitän opinnäytetyöprosessin yhtä aikaa kanssani läpikäyneitä opiskelijoita Tuulia Pihlajakangasta, Leila Kemppaista, Mikko Korhosta, Topi Komulaista sekä Lauri Halosta. Olette olleet suurena tukena, apuna, voimana ja inspiraation lähteenä koko tämän prosessin ajan.

Kiitos.

Kajaanissa 29.11.2013

Hilkka Tolonen

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 KULUTUS JA KULUTTAJAKÄYTTÄYTYMINEN	3
2.1 Kulutusyhteiskunnan syntyminen	5
2.2 Kuluttajakäyttämisen ennakointi	8
2.3 Kulutukseen ja ostamiseen vaikuttavat tekijät	11
2.3.1 Kulttuuriset tekijät	13
2.3.2 Sosiaaliset tekijät	14
2.3.3 Yksilölliset tekijät	15
2.3.4 Psykologiset tekijät	15
3 OPISKELIJAN RAHATALOUS JA TALOUDENHOITO	18
3.1 Talouden suunnittelu	20
3.1.1 Maksutavat	21
3.1.2 Luotot ja lainat	22
3.1.3 Säästäminen ja menojen ennakointi	23
3.2 Pienituloisten kulutus	24
4 KYSELY KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN OPISKELIJOILLE JA TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
4.1 Tutkimusmenetelmä	26
4.2 Tutkimuksen tulokset	29
4.3 Johtopäätökset	44
5 POHDINTA	47
LÄHTEET	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Elämme runsauden yhteiskunnassa. Yhteiskunnassa, jossa kulutuksen määrä on suuri. Aina ei ole ollut niin. Maailma ja sitä myötä yhteiskunta on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Suuret yhteiskunnalliset muutokset kuten sotien jälkeinen teollistuminen, kaupungistuminen, palkkatyön yleistyminen, vapaa-ajan lisääntyminen sekä hyvinvointivaltion laajeneminen ovat vaikuttaneet suomalaisten kulutusedellytyksiin ja kulutukseen. Tämän vuoksi myös kulutuskäyttäytyminen on saanut uudenlaisia piirteitä.

Taloudellinen vakavaraisuus vaikuttaa olennaisena osana kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Se heijastuu kaikkeen tekemiseen ja elämässä menestymiseen. Opiskeluaikana kuluttajan tulotaso yleensä laskee. Tulotason laskiessa välttämättömät menot täytyy osata suhteuttaa muuttuneisiin tuloihin.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää millaista on Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytyminen. Keskeisimpiä tutkimusongelmia ovat: mistä Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat saavat tulonsa, mihin tulot kulutetaan, miten tulot riittävät, mistä menoista ollaan valmiita luopumaan sekä miten tärkeänä asiana hyvä taloudenhallinta koetaan. Tutkimus suoritetaan anonyminä lomakekyselynä kuudelle suomenkieliselle koulutuslalle sekä aloittavien että jatkavien vuosikurssien opiskelijoille. Tulokset analysoidaan SPSS -tilasto-ohjelmalla.

Työn teoriaosa käsittelee kulutuskäyttäytymistä sekä opiskelijoiden rahataloutta ja taloudenhoitoa. Viitekehysten työlle muodostaa Philip Kotlerin malli kulutuskäyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä.

Tutkimukseni tulosten avulla Kajaanin ammattikorkeakoulun on mahdollista saada ajankoh- taista ja hyödyllistä tietoa opiskelijoiden tilanteesta, tarpeista sekä opiskelijapalveluiden mahdollisista kehittämiskohteista. Tutkimukseen osallistuvat opiskelijat saavat myös tilaisuuden miettiä omaa taloudellista tilannettaan.

2 KULUTUS JA KULUTTAJAKÄYTTÄYTYMINEN

Sana ”kuluttaa” (consume) on peräisin 1300 -luvulta ja se on alkuperäiseltä merkitykseltään kielteinen loppuun käyttämisestä, kulutusta, tuhoamista ja haaskaamista tarkoittava sana. Sana ”kuluttaja” on peräisin 1500 -luvulta ja sen merkitys liittyy kuluttamiseen, kuluttaja on kuluttaa sanan tekijä eli subjekti. ”Kulutus” (consumption) on 1800 -luvun puolivälistä saakka mielletty neutraaliksi, tarpeiden tyydyttämistä tarkoittavaksi sanaksi. (Ahlqvist 2010, 19)

Kuluttajakäyttäytyminen määräytyy klassisen jaottelun mukaan tarpeiden (need) sekä halujen (want, desire) tyydyttämisenä. Mikrotalousteoriansa kulutuksen tutkimisen kiinnostuksen kohteina ovat kuluttajien valinnat. Kuluttamisessa on yksinkertaisimmillaan kyse tarpeiden tyydyttämisestä. Tällaista kulutustapaa kutsutaan tarvelähtöiseksi kulutukseksi. Tarve voi esimerkiksi olla jotain olemassaolomme kannalta meille välttämätöntä kuten ruoka, kehomme suojaavat vaatteet sekä maksamamme vuokra tai vastike. (Lammi, Peura-Kapanen & Timonen 2010, 42; Puustinen 2008, 2; Niemelä 2005, 22.)

Tarpeiden tyydyttämisen kulutusta kutsutaan välttämättömyyskulutukseksi. Elintarvikkeisiin, vaatteisiin ja asumiseen liittyvät kulut kuuluvat yleensä tähän ryhmään. Kun perustarpeet on tyydytetty välttämättömyyskulutuksen avulla, seuraava kulutuksen muoto voi olla vapaavalintainen kulutus. Vapaavalintainen kulutus on kuluttajan omien toiveiden ja halujen mukaista kulutusta. Kuluttajan tulot ja hyödykkeiden hinnat määrittävät kuluttajan mahdollisuudet hankintoihin, joihin hänellä on varaa. Tässä on kyse niin sanotusta budjettirajoituksesta. Kuluttajan valintateorian mukaan keskeisintä on kuluttajan rahoilleen saama paras mahdollinen vastine. (Lammi ym. 2010, 42; Niemelä 2005, 22.)

Yksi keskeinen tulojen ja kulutuksen väliseen suhteeseen vaikuttavat tekijä on odotukset. Kotitalous lykkää hankintojaan, kun tulokehityksen tulevaisuudennäkymät ovat heikot. Jos on odotettavissa hyvä tulokehitys, kulutus lisääntyy. Franco Modiglianin ja Richard Brumbergin (1954) elinkaarihypoteesin mukaan yksilöt pystyvät tasoittamaan kulutusvirtaansa tulovirran vaihteluista huolimatta. (Niemelä 2005, 22 - 23.)

Kulutuskäyttäytymiseen liittyvät myös tiedostamattomat halut ja tarpeet, joita tavaroiden tuottajat ja mainostajat pyrkivät aktivoimaan kuluttajissa. Nämä halut eivät synny puhtaasti yksilöllisesti vaan niiden syntyperä on sosiaalinen ja kulttuurillinen. Esimerkiksi kauppojen näyteikkunoiden toteutuksella ja suunnittelulla voidaan vaikuttaa siihen, millaisia valintoja

kuluttaja tekee. Kuluttajan tarpeet voidaan määrittellä ulkopuolisesti. Halut jokainen määrittää omien näkemystensä mukaan. On vaikeaa tehdä rajanvetoa välttämättömyyskulutuksen ja vapaavalintaisen kulutuksen sekä tarpeiden ja halujen välillä. (Bocock 1997, 93; Lammi ym. 2010, 43.)

Kiinnostus uusiin ja aikaisemmin kokemattomiin tuotteisiin lienee länsimäisen kulutusyhteiskunnan peruspilari. Länsimaalaiset kuluttajat miettivät mitä kaikkia kulutustuotteita he seuraavaksi haluavat. He eivät niinkään keskity siihen, mitä kulutustuotteita heillä jo on. Usein sanotaan, että kuluttaja on markkinatalouden todellinen vallankäyttäjä. Hän tekee kulutus päätöksiä ja hänellä on tarpeita. Näin hän luo markkinoita. Vain kulutus mahdollistaa sen, että myyjät ja tuottajat saavat pääomia. Yllä esitelty klassinen talousoppi tarvelähtöisestä kulutuksesta on saanut rinnalleen uuden aatteen. Tämän aatteen mukaan tuotteita markkinoidaan kuluttajille osana arvomaailmaa ja identiteettiä. Tuotteen valmistus ei ole lähtöisin kuluttajan todellisesta tarpeesta vaan markkinoinnin avulla luodusta illuusiosta. (Lammi ym. 2010, 43; Vilenius 2008, 21 - 22; Puustinen 2008, 2.)

Mainonnan avulla tuote yhdistetään tietynlaiseen elämäntapaan tai alakulttuuriin. Tuotteen ostaessaan kuluttaja tuntee yhteenkuuluvuutta jonkin hänelle tärkeän ja tavoittelemisen arvoisen persoonallisen identiteetin kanssa. Ostamalla tuotteen kuluttaja ostaa samalla mielikuvan ja hän kokee olevansa lähempänä haaveilemaansa ihannetta. Esimerkiksi ostamalla tietyn merkkisen tai mallisen auton, voi tuntea hienostuneita ja yläluokkaisia tunteita sekä yhteenkuuluvuutta tietyn sosiaaliluokan tai ryhmittymän kanssa. (Puustinen 2008, 2.)

Kulutuskäyttäytymisessä on tärkeää ymmärtää tiedostamattomien halujen ja toiveiden käsite. Tällaiset halut eivät synny pelkästään yksilöllisesti. Tavaroiden tuottajat ja mainostajat aktivoivat kuluttajissa erilaisia haluja ja toiveita. Kauppaliikkeiden näyteikkunat ja sisätilat on suunniteltu niin, että ne vetoavat kuluttajiin heidän tiedostamattaan. (Bocock 1997, 93.)

Yksityisen ihmisen kulutus- ja elämäntapamuutosten seurauksena ei kokonaisvaltainen kansan- ja kansojen talous juuri muutu. Mutta jos samalla tavalla ajattelevia kuluttajia on ryhmä, joukko tai kokonainen kansanliike, muutosta voi tulla. Kuluttajien arvot heijastuvat maamme kansantalouden sekä yhteiskunnan olosuhteista. Kansainvälistymisellä on koko ajan kasvava rooli arvojemme luoja. (Vilenius 2008, 24; Lampikoski & Lampikoski 2000, 49.)

Kulutuksesta ja kuluttajan käyttäytymisestä ollaan nykypäivänä kiinnostuneita. Taloudellisen näkökulman lisäksi kulutuksen nähdään olevan kulttuurillisesti ja historiallisesti merkitsevä ilmiö. Kulutusta voidaan tutkia esimerkiksi taloudellisesta, sosiaalisesta, psykologisesta sekä kulttuurisesta näkökulmasta. Kulutustutkimuksessa käytetyt aineistot ja menetelmät ovat vaihdelleet eri aikoina. Yhteiskuntatieteissä kulutusta on tutkittu kuluttajaekonomian, kansantaloustieteiden ja sosiologian kannalta. Liiketaloustieteissä on keskitytty markkinointipainotteiseen tutkimukseen. Empiirinen yhteiskuntatieteellinen näkökulma on keskitetty elintaso, elämänlaatua ja hyvinvointia tutkivaksi. Sosiologiassa ja markkinoissa tutkimuksen pääpaino on kulutuksen tarkasteleminen sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 5.) Ensimmäiset Suomen väestön elinoloja ja kulutusta tarkastelleet tutkimukset on tehty 1900-luvun alussa (Ahlqvist & Raijas 2004 b, 6 - 7).

Kuluttajakäyttäytyminen on riippuvainen kansantalouden suhdanteista. Maailmantalouden kasvusuhdanne vaikuttaa Suomeen: vientiä on enemmän, teollisuus tekee investointeja, vaihtosuhte paranee kauppaylijäämän kasvaessa, palkkataso kohenee ja työllisyys paranee. Inflaation ja luottokorkojen pysyessä kohtuullisella tasolla kotitalouksien ostovoima vahvistuu. Tästä seuraa kotimaisen kysynnän paraneminen, joka johtaa talouden kohenemiseen sekä bruttokansantuotteen kasvuun. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 37.)

Yksilön kulutuskäyttäytymiselle on ominaista joustaminen sekä vaihteleviin tilanteisiin sopeutuminen. Sopeutumiskeinoja voivat olla esimerkiksi hankintojen lykkääminen, säästäminen, säästöjen käyttö ja muut rahoitusmahdollisuudet. (Niemelä 2005, 61.)

2.1 Kulutusyhteiskunnan syntyminen

Kulutusyhteiskunnan syntyyn ovat vaikuttaneet useat eri tekijät. Venäjän vallan alta vapautuminen ja Suomen itsenäistyminen ovat olleet merkittävässä roolissa kulutusyhteiskunnan syntymisessä. Maamme markkinatuotanto sai alkunsa, kun omavaraistalous alkoi hiljalleen väistyä 1920-luvulla. Kaupungeissa hyödykkeitä hankittiin markkinoilta maaseutua aikaisemmin. Maaseudun asukkaat pystyivät elämään noin 1960-luvulle saakka pitkälti omavaraistalouden avulla. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 7.)

Monet uudet hyödykkeet kuten auto, sanoma- ja aikakauslehdet, radio sekä elokuvat yleistyivät 1930-luvulla. Työväestön elinolosuhteet kohenivat. Kuitenkin välttämättömään kulutukseen meni edelleen suurin osa tuloista. Ravinnon osuus tästä kulutuksesta oli yli puolet. Varsinainen läpimurto tapahtui 1950- ja 1960 -luvuilla, kun sodanjälkeinen säännöstely loppui ja maailmantaloudessa alkoi seesteinen aika. Markkinoille alkoi tulla uusia kulutustavaroita ja jakelujärjestelmän kehittyessä tuotteet saatiin toimitettua tehokkaasti kuluttajille. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 7.)

Kansalaisten kulutusmahdollisuudet paranivat 1960- ja 1970 -luvulla hyvinvointiyhteiskunnan synnyn myötä. Tänä aikana Suomeen luotiin sosiaaliturvajärjestelmä. Sosiaaliturvajärjestelmään kuului yleinen työeläke-, kansaneläke-, ja sairausvakuutusjärjestelmä. Lisäksi julkinen valta alkoi huolehtia koulutus-, terveydenhoito- ja sosiaalipalveluista. Muutosten myötä suomalaiset saivat viisipäiväisen työviikon ja vuosilomapidennyksen. Suomalaisilla oli 1970 -luvulle tultaessa enemmän sekä rahaa että aikaa kuluttaa. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 7 - 8.)

Suomen talouskasvun alkaessa kulutus lähti sekä määrälliseen että laadulliseen kasvuun. Tarjonnan lisääntyessä ja elintason kohotessa kotitaloudet hankkivat yhä enemmän autoja käyttöönsä sekä alkoivat panostaa kodintekniikkaan muun muassa hankkimalla pakastimia, kahvinkeittimejä ja pesukoneita. Kulutusyhteiskunnasta tuli 1980- luvulle mentäessä niin sanottu runsauden yhteiskunta. Eri yhteiskuntaluokkien vauraus tasaantui ja kulutus tasa-arvoistui. Kulutus suosi yksilöllisyyttä, massatuotanto alkoi väistyä. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 8.) Kuluttajien reaaliensiotaso nousi 30 prosenttia ja yksityinen kulutus nousi neljän prosentin vuosivauhtia. Kotitalouksien varustetaso parani. Ostojen rahoittaminen luotolla kasvoi (Lampikoski & Lampikoski 2000, 42).

Nuorista tuli itsenäisiä kuluttajia 1980- luvulla. Heitä varten kehitettiin uusia hyödykkeitä, joita myös alettiin markkinoida voimakkaasti. Matkailu-, ravintola-, kahvilakulttuuri sekä erilaiset harrastukset tulivat osaksi kulutusta. Yhteiskunnalliset olosuhteet kuitenkin muuttuivat äkillisesti, kun vuosikymmen vaihtui. Sen seurauksena alkoi taloudellinen lama, joka jarrutti kulutusta 1990 -luvun alussa. Kulutuksen määrä laski, kun yhteiskunnalliset olosuhteet muuttuivat. Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsi korkea työttömyysaste, sosiaaliturvia leikattiin ja kotitaloudet alkoivat ylivelkaantua. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 8.)

Lama-aika muutti kansalaisten kulutuskäyttäytymistä varovaiseksi niin, että jopa ne, joilla olisi ollut varaa kuluttaa, vähensivät tietoisesti kulutustaan. Lamalla oli psykologinen vaikutus, vallalla oleva työttömyyden uhka sai kansalaiset kiristämään kukkaronsa nyörejä. Laman myötä erityisesti pienituloiset, yksinasuvat, nuoret ja pääkaupunkiseudun kotitaloudet joutuivat tarkkailemaan talouttaan. Vuoden 1992 tienoilla taloudellisia ongelmia yritettiin helpottaa esimerkiksi menoja karsimalla, laskujen maksuaikoja pitkittämällä sekä säästöjä käyttämällä. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 9.)

Säästämisestä tuli lamavuosien aikaan todellinen trendi. Tutkimusten mukaan yli miljoona suomalaista alkoi säästää rahaa turvatakseen toimeentulonsa. Säästäväisyys ei ilmennyt pelkästään rahan sivuun laittamisena vaan säästäväisyys tuli osaksi asennetta ja elämäntapaa. ”Tee se itse” -ajattelun mukaisesti kuluttajat säästivät kaikessa mahdollisessa, minkä he ostamisen sijaan pystyivät itse tekemään. Kaikkia menoja pyrittiin karsimaan: nautiskeleminen, hemmotteleminen ja holtiton rahankäyttö eivät kuuluneet ajan henkeen. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 41.)

Laman aikana oli nähtävissä se, että kuluttaja sijoittaa vähistä rahoistaan sellaisiin tuotteisiin, joita hän henkilökohtaisesti pitää tärkeänä. Laman aikana kuluttajat halusivat pitää kiinni esimerkiksi omistusasunnosta ja oman auton käytöstä. Laman jälkeisenä aikana 1990- luvun lopulla kulutus lisääntyi liikenteessä, tietoliikenteessä, vaatteiden sekä kodin kalusteiden ja koneiden hankinnassa. Asumismenot alkoivat hallita kulutusmenoja. Elintarvikemenojen osuus pysyi yhä laskusuunnassa. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 44 - 45; Ahlqvist & Raijas 2004 a, 10.)

Tieto- ja viestintäteknologian kehittyminen ja yleistyminen on vaikuttanut kulutukseen sekä yksittäisissä kotitalouksissa että koko yhteiskunnassa. Käytännössä se tarkoittaa esimerkiksi palvelutarjonnan kehittymistä, yhteiskunnallisten luokkajakojen lisääntymistä sekä työelämän ammattirakenteen muuttumista epäsäännöllistyvine ja yhä enemmän muuttuvine palkkatuloineen. Uuden teknologian hyödyntäminen vaatii tietynlaista osaamista. Tästä johtuen kansalaisten kulutuksen rakenne sekä sosiaalinen käyttäytyminen on muuttunut. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 10.)

Kuluttajat ovat joutuneet siirtymään työn perässä asutustajamiin. Työttömyyden vuoksi uuteen ammattiin kouluttautuminen on ollut ajankohtaista. Ympäristön hyvinvointiin panostaminen on tullut ajankohtaiseksi 2000-luvun kulutuskäyttäytymisessä.

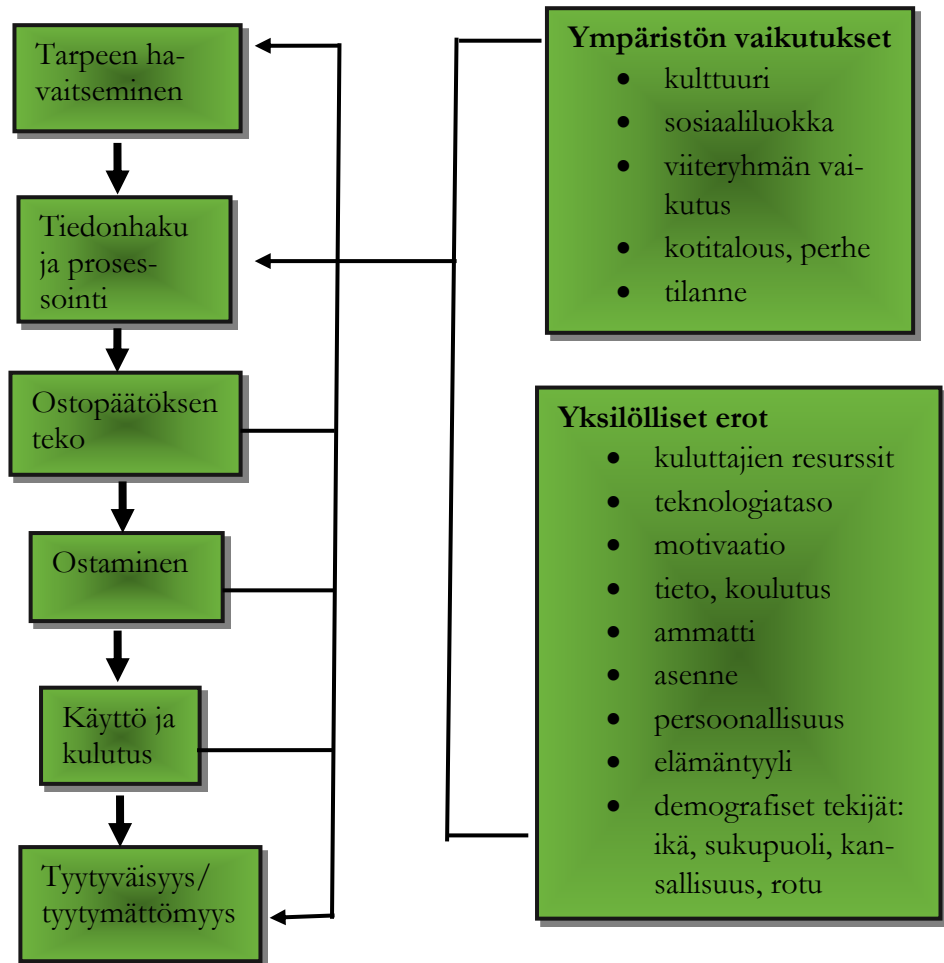
(Heinonen 2000, 7 - 8.) Kuluttajien luottamus omaan talouteen on pysynyt hyvänä 2000-luvulla. Kuluttajien ostovoima on parantunut. (Lammi ym. 2010, 81, 90.)

Tilastokeskuksen lokakuussa 2013 tekemän tutkimuksen (n= 1489) mukaan kuluttajien suhtautuminen omaan talouteensa on varovaista. Suhtautuminen on hieman parantunut alkuvuoteen 2013 verrattuna. Kotitalouden säästämismahdollisuuksiin luotetaan, tosin ei yhtä paljon kuin aikaisemmin tänä vuonna. Suomen talouteen ja työttömyyskehitykseen suhtaudutaan pessimistisesti. (Helsingin Sanomat 28.10.2013.)

2.2 Kuluttajakäyttäytymisen ennakointi

Kuluttajakäyttäytymistä mitattaessa ja ennakoidessa ei riitä, että keskitytään ainoastaan muutamaaan harvaan kysyntätekijään. On tarkasteltava mahdollisimman suurta määrää kuluttajien käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Hyvää tutkimustietoa saadaan mallintamalla kuluttajakäyttäytyminen. Käytännössä tämä tarkoittaa erilaisten sosioekonomisten tekijöiden vaikutusta kuluttajien käyttäytymiseen. Kuluttajien käyttäytymistä voidaan ennakoida tutkimalla ympäristön mahdollistavia ehtoja ja kiirehtiviä olosuhteita sekä kuluttajan asenteita, odotuksia ja motiiveja. Yleensä on mahdollista osoittaa selkeä yhteys erilaisten mahdollistavien tekijöiden sekä ostojen välillä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi kuluttajien tulo- ja varallisuuskehitys, luotonsaantimahdollisuudet, korkokannan muutokset sekä verotustaso. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 27.)

Mahdollistavat tekijät voivat kulutuksen lisäämisen ohella toisaalta myös rajoittaa ostoja. Ostokäyttäytymiseen vaikuttavat myös kiirehtivät olosuhteet esimerkiksi kotitalouden kodinkoneiden vanheneminen, väestön muuttoliike ja ikääntyminen sekä lasten syntyminen. Kuluttajakäyttäytyminen voidaan mallintaa esimerkiksi oheisen kuvion 1. mukaan. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 27.)

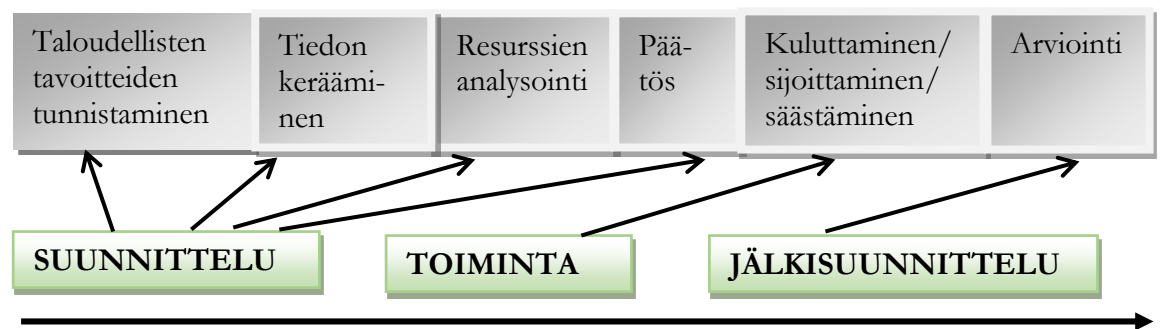
Kuvio 1. Supistettu kuluttajakäyttäytymisen malli (Lampikoski & Lampikoski 2000, 28 - 29)

Oheisen mallin mukaan kuluttajien välillä on yksilöllisiä eroja. Yksilön olosuhteet ja taustat vaikuttavat seuraaviin asioihin:

- millaiset tarpeet milloinkin heräävät ja minä ajankohtina,
- miten kuluttajat hakevat ja prosessoivat tietoa,
- miten ostopäätökset tapahtuvat,
- miten ja mistä kuluttajat ostavat,
- miten käyttö ja kulutus tapahtuu ja
- miten tyytyväisyys- tai tyytymättömyysreaktiot syntyvät ja vaikuttavat.

Supistetussa kuluttajakäyttäytymisen mallissa on kysymys tiedonkäsittelystä, päätöksenteosta ja ostamisesta. Mallissa esitetyt tekijät selittävät sitä, miten kuluttajan ostokäyttäytyminen etenee. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 28.)

Talouden suunnitteleminen ja varainhoito vaatii järjestelmällistä ja kurinalaista ajattelua sekä toimintaa. Supistetun kuluttajakäyttäytymisen mallin ohella on hyvä tarkastella Management -teoriaa, joka täydentää talouden hallinnassa käytettyjä menetelmiä. Talouden hallinnan mallin mukaan varainhoito eli kotitalouden talouden suunnitteluprosessi on jakautunut kolmeen päävaiheeseen: suunnitteluun, toimintaan ja jälkisuunnitteluun. Se eroaa supistetusta kuluttajakäyttäytymisen mallista niin, että se käsittelee ostopäätöksen ohella myös sijoittamista ja säästämistä. (Goldsmith 2000, 297 - 300.)

Kuvio 2. Talouden hallinnan malli (mukaillen Goldsmith 2000, 298.)

Suunnitteluvaiheessa tunnistetaan taloudelliset tavoitteet, kerätään tietoa, analysoidaan voimavaroja sekä tehdään päätös. Toimintavaiheessa päätetään, mitä rahoille tehdään. Ne joko säästetään, sijoitetaan tai kulutetaan. Toiminnan jälkeen, suunnittelun aikana arvioidaan taloudellista toimintaa. Tämän toimintamallin avulla yksilö voi muodostaa esimerkiksi talousarvion tai säästämissuunnitelman omista varoistaan. Näin yksilön on mahdollista hallita paremmin rahatalouttaan. Suunnittelun avulla voidaan parantaa elämänlaatua ja varautua tulevaan. (Goldsmith 2000, 297 - 299.)

Peruselintarvikkeiden ja jokapäiväisten kulutustavaroiden hankkiminen on yleensä kuluttajalle suhteellisen helppoa ja vaivatonta. Harvoin ostettavien ja hinnaltaan arvokkaiden tuotteiden ja palveluiden hankintaprosessi on monivaiheisempi ja pidempi kuin jokapäiväisten kulutustavaroiden. Pitkäkestoisten hyödykkeiden taloudellinen merkitys on suuri. Tämän vuoksi kuluttaja haluaa valintaa tehdessään pohtia ja vertailla eri vaihtoehtoja. (Hirvilahti, Koivisto, & Mattlar 1994, 60 - 61.)

2.3 Kulutukseen ja ostamiseen vaikuttavat tekijät

Välttämätön kulutus johtuu tarpeista. Välttämättömän kulutuksen lähtökohtana voidaan myös pitää kulutettavissa olevien tulojen määrää. Pienistä tuloista huolimatta henkilöllä voi olla varallisuutta ja muita resursseja, joiden avulla hän voi elää hyvää elämää. Suomalaisten onnellisuuden tekijöissä tulot, varat ja korkea elintaso sijoittuvat asteikolle vasta yhdenneksitoista. Hyvä terveys, perhesuhteet, ihmissuhteet, rakastaminen ja rakastetuksi tuleminen koetaan tärkeämpänä asiana kuin raha, varallisuus ja vauraus. Perus toimeentulo mainitaan tilastoissa viidentenä ja sekin on arvoissa korkeammalla sijalla kuin korkea elintaso. (Lammi ym. 2010, 25; Ojala 2009, 16.)

Valtioittain tehtyjen vertailujen mukaan ihmisen onnellisuus nousee 15 000 - 20 000 euron vuosiansioihin saakka. Tämän ansiotulon ylittyessä onnellisuuden lisääntymisestä ei ole näyttöä. On huomattu, että korkean elintason maissa liika vaurauden tavoittelu voi jopa johtaa stressaavaan työelämään, avioerojen lisääntymiseen, yhteisöllisen tunteen ja kanssaihmiisiin kohdistuvan luottamuksen vähenemiseen. (Ojala 2009, 16 - 17.)

Yleinen talouden kehitys vaikuttaa kotitalouden tulojen, kulutuksen ja luottojen käytön ohella velkaantumiseen. Kulutettavissa olevien tulojen lisäksi hankintoja voidaan rahoittaa käyttämällä säästöjä, myymällä omaisuutta tai ottamalla velkaa. Luottojen avulla pystytään täyttämään kulutustarpeita, vaikka senhetkinen taloudellinen varallisuus ja tilanne eivät sitä muutoin mahdollistaisi. (Piskonen 2006, 9 - 10).

Kulutus on sidoksissa yhteiskunnassa vallitsevaan aikaan. Lamalla on vaikutuksia 1980-luvulla syntyneiden 18 - 30 -vuotiaiden kuluttajien elämään. Niin sanotuksi x-sukupolveksi kutsutaan noin 18 - 45 -vuotiaiden sukupolvea. Vaikutus on kuitenkin erilainen x-sukupolven kuin esimerkiksi vanhempaan sukupolven, joka on joutunut kärsimään sodan aiheuttamasta pulasta ja yhteiskunnassa olevasta erityisestä säästämisskulttuurista. Nuoren x-sukupolven elämään nämä asiat eivät ole juuri vaikuttaneet. (Lammi ym. 2010, 51; Lampikoski & Lampikoski 2000, 94.)

Tutkimusten mukaan 18 - 45 -vuotiaiden kulutusvalinnat ohjautuvat uran luomisen, perheen perustamisen sekä omien elämänarvojen toteuttamisen kautta (Lampikoski & Lampikoski 2000, 94). Nuori x-sukupolvi elää tosi - tv -aikaa, jossa seurataan tunnettujen ihmisten kuluista ja luksuksen täyttämää arkea. Tämä luksus liitetään helposti menestykseen ja hyvään

elämään. X-sukupolvelle taloudellinen hyvinvointi on tuttua jo lapsuudesta saakka. (Lammi ym. 2010, 51.)

X-sukupolven kulutuskäyttäytymistä on tutkittu ja sen jatkumoa on ennustettu useissa eri teoksissa. X-sukupolvella tulee olemaan merkittävää ostovoimaa, jota käytetään esimerkiksi elektroniikkatuotteisiin, kosmetiikkaan, vaatetukseen, autoihin, matkustamiseen, viihteeseen sekä pankkituotteiden ostamiseen. X-sukupolvi on kansainvälinen ja kielitaitoinen. Sen intohimoina ovat liikunta, elokuvat, uudet mediat ja matkailu. Tämä sukupolvi juo muita enemmän olutta ja viinejä sekä harrastaa ahkerasti ulkona syömistä. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 81.)

Ikä on tärkeä kulutuskäyttäytymiseen vaikuttava tekijä. Elinikä tuo mukanaan erilaisia elämäntilanteita ja sosiaalisia muutosprosesseja, jotka luovat uudenlaisia tarpeita ja ehtoja hankintoihin sekä ostokäyttäytymiseen. Esimerkiksi opiskeleminen, työelämään siirtyminen, perheen perustaminen ja eläkkeelle siirtyminen tuovat mukanaan erilaisia kulutustarpeita ja -malleja. (Lampikoski & Lampikoski 2000, 72.)

Kotlerin (1996, 172 - 173) mukaan kuluttajakäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen. Näihin osa-alueisiin kuuluvat: kulttuuriset, sosiaaliset, yksilölliset ja psykologiset tekijät (kuvio 3).

Kuvio 3. Ostamiseen ja kuluttamiseen vaikuttavat tekijät (mukaillen Kotler 1996, 173)

Yllä oleva kuvio osoittaa, että kulttuurilliset tekijät vaikuttavat laajasti kulutuskäyttäytymiseen. Ostajan kulttuurilla, alakulttuurilla ja sosiaaliluokalla on erityisen tärkeä rooli kulutuskäyttäytymistä tutkittaessa. (Kotler 1996, 172.)

2.3.1 Kulttuuriset tekijät

Jokaisella yhteisöllä tai ryhmällä on oma kulttuurinsa. *Kulttuuri* määrittää suurelta osalta sen, millaisia tarpeita ja käytösmalleja siihen kuuluvalla henkilöllä on. Kulttuuri on yksi ostokäyttäytymistä ohjaavista tekijöistä. Käyttäytymismalleja opitaan yhteiskunnalta, perheeltä ja muilta sidosryhmiltä. Jokaisessa kulttuurissa on niin kutsuttuja alakulttuureita. *Alakulttuurit* muodostuvat jäsenistä, joilla on toistensa kanssa samankaltainen arvomaailma ja samanlaisia yhdistäviä tekijöitä. (Kotler 1996, 172 -173.)

Sosiaaliluokkaa ei voi määritellä ainoastaan yhden tekijän perusteella. Samaan sosiaaliluokkaan kuuluvilla voi olla esimerkiksi sama ammatti, koulutus tai samanlainen elämäntyyli. Sosiaaliluokat voivat vaihdella eri yhteiskunnissa. Joidenkin yhteiskuntien sosiaaliluokat ovat niin järkkymättömiä, että eroaminen niistä ei ole mahdollista koko eliniän aikana. Kun on syntynyt johonkin luokkaan, joutuu olemaan siinä luokassa koko elämänsä ajan. (Kotler 1996, 172 -173.)

Sosiaaliluokilla on monia tunnusomaisia piirteitä. Samaan sosiaaliluokkaan kuuluvilla ihmisillä on taipumus käyttäytyä samalla tavalla. Toisaalta yksilöt voidaan mieltää alempi- ja ylempiarvoisiin asemiin sosiaaliluokkansa perusteella. Yksilön sosiaalisen luokan osoittajana voi olla suuri määrä muuttuvia tekijöitä. Näitä tekijöitä voivat olla esimerkiksi ammatti, tulotaso, varallisuus, koulutus sekä arvostukset. Yksilö voi elinikensä aikana siirtyä eri sosiaaliluokasta toiseen. Siirtymistä voi tapahtua ylemmästä luokasta alempaan tai päinvastoin. Sosiaalisten luokkien vaikutus näkyy eri alojen tuotteissa ja brändeissä. Markkinoijat ovat hyvin tietoisia sosiaaliluokkajaoista ja he osaavat käyttää näitä tietoja hyväkseen tuotteita ja palveluita kehittäessään ja markkinooidessaan. (Kotler 1996, 173.)

2.3.2 Sosiaaliset tekijät

Yhtenä kulutuskäyttäytymiseen vaikuttavana tekijänä ovat sosiaaliset tekijät. Sosiaaliset tekijät voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: viiteryhmä, perhe sekä roolit ja asemat. Monet eri *viiteryhmät* toimivat vaikuttimina yksilön käyttäytymiselle. Viiteryhmillä on joko suora tai epäsuora vaikutus yksilön asenteisiin ja käyttäytymiseen. Viiteryhmä voi olla joko ensisijainen tai toissijainen. (Kotler 1996, 175 -177.)

Ensisijaiseen viiteryhmään kuuluvat ne henkilöt ja yhteisöt, joiden kanssa yksilö on tekemisissä melkein jatkuvasti ja päivittäin. Ensisijaiseen viiteryhmään kuuluvat esimerkiksi perheenjäsenet, ystävät, naapurit ja työkaverit. Toissijaiset viiteryhmät voivat olla uskonnollisia tai ammatillisia. Näiden ryhmien ja yksilön välinen vuorovaikutussuhde ei välttämättä ole päivittäistä ja jatkuvaa vaan ajoittaista ja kausittaista. Yksilö saa vaikutteita viiteryhmästä ainakin kolmella eri tavalla. Viiteryhmät luovat uusia käyttäytymismalleja ja elämäntyytlejä. Viiteryhmät vaikuttavat yksilön asenteisiin ja minäkuvaan. Viiteryhmät luovat yksilölle paineita tietynlaisten tuotteiden ja imagojen osalta. (Kotler 1996, 177.)

Yksilö voi saada vaikutteita myös sellaisesta viiteryhmästä, johon hän ei kuulu. Tällaiset ryhmät ovat yksilölle niin sanottuja ihanneryhmiä. Yksilö kokee yhteenkuuluvuuden tunnetta ihanneryhmän kanssa ja hän haluaa samaistua sen arvojen kanssa. Ihanneryhmän vastakohtana on negatiivinen ryhmä. Negatiivinen ryhmä on viiteryhmä, johon yksilö ei halua kuulua. (Kotler 1996, 177.)

Kaikista vaikuttavin viiteryhmä yksilölle on *perhe*. Perhe opettaa lapselle kulutuskäyttäytymisen mallin. Omilta vanhemmilta opitut kulutustottumukset siirtyvät jopa tiedostamatta oman perheen käyttöön. Ostokäyttäytymiseen vaikuttavat valintakriteerit tulevat perhetaustasta. Vanhempien esimerkki on merkityksellistä. Lapset voivat vaikuttaa vanhempiensa ostokäyttäytymiseen suosittelemalla tuotteita. Yksilö on elämänsä aikana osallisena monenlaisissa ryhmissä kuten perhe, harrastuspiirit ja järjestöt. Yksilöllä on useita erilaisia rooleja ja asemia. *Rooli* koostuu niistä kaikista toiminnoista, joita yksilön odotetaan suorittavan. *Asema* määräytyy arvostuksen ja kunnioituksen mukaan. Jokaisella yksilöllä on oma yhteiskunnallinen asema. (Kotler 1996, 177 - 179.)

2.3.3 Yksilölliset tekijät

Jokaisen yksilön luonteenomaiset piirteet vaikuttavat hänen kuluttaja- ja ostokäyttäytymiseensä. Yksilöllisiä tekijöitä ovat ikä, elämänvaihe, ammatti, taloudellinen tilanne, elämäntyyli, persoonallisuus sekä minäkuva. Kuluttaja ostaa elämänsä aikana useita eri tuotteita ja palveluita. Kulutuksen vaikuttavia tekijöitä ovat *ikä* ja *elämänvaihe*. Kuluttajan tarpeet ja halut vaihtelevat iän ja eletävän elämänvaiheen mukaan. Kuluttajan mieltymykset esimerkiksi vaatteisiin, huonekaluihin ja vapaa-aikaan ovat ikäsidonnaisia. *Ammatilla* on vaikutusta yksilön kuluttamiseen. Eri ammattien edustajat tarvitsevat jokapäiväisessä toiminnassaan erityyppisiä palveluita sekä kulutustavaroita. (Kotler 1996, 179.)

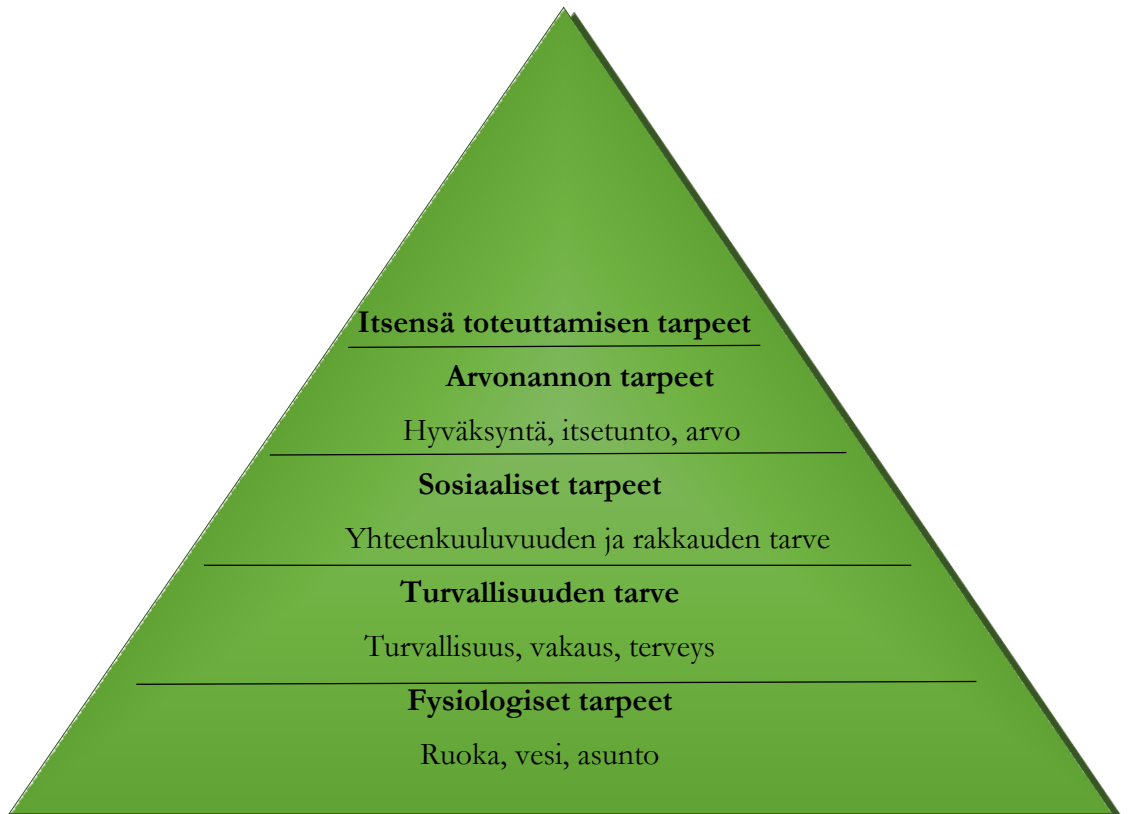
Kuluttaminen on vahvasti sidoksissa *taloudelliseen tilanteeseen*. Taloudellinen tilanne muodostuu käytettävissä olevista tuloista, säästöistä, omaisuudesta, veloista, lainan mahdollisuudesta sekä asenteesta, joka yksilöllä on kuluttamisen ja säästämisen välisestä suhteesta. *Elämäntyyli* on yksilön tapa tehdä asioita. Elämäntyyli kuvaa yksilön suhdetta hänen ympäristöönsä. Yksilön toiminnot, kiinnostukset ja mielipiteet muodostavat elämäntyylin. Samassa alakulttuurissa, sosiaaliluokassa tai ammatissa olevilla yksilöillä voi olla samankaltainen elämäntyyli. Elämäntyyli on keskeinen tekijä, kun pyritään selvittämään yksilön kuluttajakäyttäytymistä. (Kotler 1996, 179 - 181.)

Jokaisella yksilöllä on selkeä *persoonallisuus* ja *minäkuva*, joilla on vaikutusta kuluttajakäyttäytymiseen. Persoonallisuus on synnynnäinen, koko iän läpi lähes muuttumattomana pysyvä kokonaisuus. Persoonallisuuteen liitettyjä ominaisuuksia ovat muun muassa itseluottamus, sosiaalisuus, itsenäisyys, aggressiivisuus ja sopeutuvaisuus. (Kotler 1996, 181.)

2.3.4 Psykologiset tekijät

Psykologisista tekijöistä yksilön ostokäyttäytymiseen vaikuttavat eniten motivaatio, havaintokyky, oppiminen sekä asenteet ja uskomukset. Vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa muokkaa psykologisia tekijöitä. Yksilöllä on monenlaisia tarpeita. Tietynlaiset perustarpeet on tyydytettävä elämän jatkumiseksi eli ne ovat yksilölle elintärkeitä. Näitä tarpeita ovat esimerkiksi nälkä ja jano. Johdettuja tarpeita ovat sellaiset tarpeet, jotka eivät ole elämän jatkumisen kannalta tärkeitä, mutta toteutuessaan ne tuovat yksilölle lisäarvoa elämään. Tällaisia tarpeita ovat esimerkiksi hyväksyminen ja arvostus. (Kotler 1996, 181 - 182, 184.)

Suurin osa tarpeista ei ole niin voimakkaita, että yksilö reagoi niihin heti. Tarpeen tyydyttyminen vähentää yksilön jännitteitä. *Motivaatio* on se tekijä, joka lopulta saa yksilön toimimaan tarpeen tyydyttämiseksi. Psykologit ovat kehittäneet useita teorioita ihmisen motivaatiosta. Vasta, kun yksilö on riittävän motivoitunut, on hänellä tarpeeksi tahtoa tarpeidensa tyydyttämiseksi. Ihmisen motivaation teorioista tunnetuin lienee Maslowin tarvehierarkia. Maslowin tarvehierarkian mukaan ihmisen tarpeet voidaan jakaa viiteen eri tasoon. Seuraavalle tasolle pääseminen edellyttää edellisen tason tarpeen tyydyttymistä. (Kotler 1996, 184.)

Kuvio 4. Maslowin tarvehierarkia (Kotler 1996, 184 - 185)

Maslowin tarvehierarkian mukaan ihminen tyydyttää tarpeitaan tietynlaisessa järjestyksessä. Teorian mukaan ihminen yrittää tyydyttää ensisijaisesti elämisen kannalta välttämättömät tarpeet, jonka jälkeen hän voi vasta keskittyä muihin tarpeisiin. Pyramidin pohjalla ovat elämän jatkumisen kannalta tärkeät perustarpeet, joiden täyttäminen menee kaikkien muiden tarpeiden edelle. Pyramidin huipulle pääseminen edellyttää alempien asteikkojen tarpeiden täyttymistä. (Kotler 1996, 184 - 185; Nars 2006, 140 - 141.)

Ensimmäisellä asteikolla ovat fysiologiset tarpeet kuten ruoka, vesi, asunto ja pysyvyys. Näiden perustarpeiden täyttymisen jälkeen yksilö voi siirtyä seuraavalle tasolle, joka kattaa turvallisuuden tarpeen. Turvallisuuden tarpeeseen kuuluvat turvallisuus, vakaus, terveys ja peloton elämä. Sosiaaliset tarpeet tyydyttyvät yhteenkuuluvuudella ja rakkaudella. Arvonannon tarpeet ja itsensä toteuttamisen tarpeet vaativat sen, että ihminen kokee olevansa arvostettu. Arvostuksen myötä hän voi siirtyä pyramidin huipulle toteuttamaan itseään ja omia vahvuuksiaan. (Nars 2006, 140 - 141; Bergström & Leppänen 2007, 54 - 55; Kotler 1996, 184 - 185.)

Maslowin tarvehierarkia selittää kuluttajan käyttäytymistä. Kulutuskäyttäytyminen on vahvasti sidoksissa yksilön ympäröivästä maailmasta kokemuksiin asioihin. Kuluttaminen on monen asian yhdistymä. Taloudellisen vaurauden lisäksi kaikki elementit täytyy olla kohdallaan, jotta yksilön on mahdollista tehdä tai jättää tekemättä kulutukseen liittyviä valintoja. (Kotler 1996, 184 - 185; Bergström & Leppänen 2007, 54 - 55.)

Maslowin tarvehierarkia on yksi niin sanotuista hyvinvoinnin tarveteorioista. Hyvinvoinnin tarveteorioiden mukaan yksilön tarpeet koetaan niin välttämättömiksi, että hänen hyvinvointinsa on riippuvainen tarpeiden tyydyttymisestä. Tarpeiden tyydyttymättömyys vahingoittaa yksilön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Hyvinvoinnin tarveteorioiden ohella on myös resurssiperusteisia teorioita. Resurssiperusteisen teorian mukaan yksilö koetaan aktiivisena toimijana, kun tarveperusteisessa teoriassa yksilö on passiivinen kulutusolento. Tarpeiden tyydytyksen sijaan tässä teoriassa uskotaan, että yksilön voimavarat ovat keinoja, joiden avulla hän voi ohjata ja hallita elämäänsä. Voimavarat voivat olla aineellisia, kuten tulot ja varallisuus tai henkilökohtaisia, kuten älykkyys, sosiaaliset taidot, koulutus ja persoonallisuus. Resurssien suuntaaminen ja käyttäminen oikein ei ole helppoa. Yksilö ei välttämättä kykene hallitsemaan resurssejaan niin, että se lisää hänen hyvinvointiaan. Se, että omaa resursseja, ei vielä tarkoita sitä, että niitä pystyy käyttämään oikealla tavalla. (Niemi 2005, 18 - 21.)

3 OPISKELIJAN RAHATALOUS JA TALOUDENHOITO

Opiskelijan on mahdollista saada Kelalta rahallista tukea opintoihinsa. Tukea myönnetään peruskoulun jälkeisiin päätoimisiin opintoihin, jotka suoritetaan lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Korkeakouluopiskelija on oikeutettu opintotukeen, joka sisältää opintorahan, asumislisän ja opintolainan valtioneuvoston päätöksen. Opintotukilain 1:5 §:n mukaan opintotuen yleisiä edellytyksiä ovat oppilaitokseen hyväksyminen, päätoiminen opiskelu, opinnoissa edistyminen sekä taloudellisen tuen tarve. Opintotuen määrä vaihtelee oppilaitoksen, iän ja asumismuodon mukaan. Opintotuen määrään vaikuttavat opiskelijan omat tulot. Opintotuen on tarkoitus turvata opiskelijan talous opintojen aikana. (Kansaneläkelaitos 2013 a, 1; Opintotukilaki 21.1.1994/65.)

Opintotukea voi saada opintotukilain 1:7 §:n mukaan korkeakouluopintoja varten korkeintaan 70 tukikuukauden verran. Opintotukeen kuuluvan opintorahan määrä riippuu siitä, minkä ikäinen opiskelija on sekä asuuko hän vanhempiensa kanssa vai omassa taloudessaan. Vanhempiensa luona asuva alle 20 -vuotias korkeakouluopiskelija saa opintorahaa 55 euroa kuukaudessa. Vanhempiensa luona asuvan yli 20 -vuotiaan korkeakouluopiskelijan opintorahan suuruus on 122 euroa kuukaudessa. Muualla kuin vanhempiensa luona asuva korkeakouluopiskelija saa opintorahaa 298 euroa kuukaudessa. Avioliitossa oleva tai elatusvelvollinen korkeakouluopiskelija on myös oikeutettu 298 euron suuruiseen opintorahaan (Opintotukilaki 21.1.1994/65 2:11 §.)

Vuokra- tai asumisoikeusasunnossa asuva opiskelija voi saada asumislisää. Asumislisän määrä on 80 prosenttia asumismenoista. Asumislisään ei huomioida asumismenoja, jotka ylittävät 252 euroa. Opiskelija, joka asuu vanhemmaltaan vuokraamassa tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, saa asumislisää enintään 58,87 euroa kuukaudessa. Asumismenojen alittaessa 33,63 euroa kuukaudessa, ei asumislisää makseta. (Opintotukilaki 21.1.1994/65 2:14 §.)

Opintolainan valtioneuvoston päätöksen on oikeutettu opiskelija, joka saa opintorahaa. Korkeakouluopiskelijalle myönnetään lainantakauksen ilman erillistä hakemusta. Jokaista tukikuukautta kohden korkeakouluopiskelijan on mahdollista saada 300 euroa opintolainaa. Opintolainan nostaminen on vapaaehtoista. Esimerkiksi yksin vuokralla asuvan korkeakouluopiskelijan bruttokuukausitulot voivat olla 550 € - 850 € riippuen siitä, nostaako hän lainaa vai ei. Tulo muodostuu opintorahasta 298 €, vuokraosuudesta (80 % vuokrasta) eli enintään 252 € sekä

300 euron opintolainatakauksesta. Opintoraha on opiskelijalle verotettavaa tuloa. Asumislisiä ei ole veronalaista tuloa. (Opintotukilaki 21.1.1994/65 2:15 §, 2:16 §; Kansaneläkelaitos 2013 b, 1.)

Opintorahan lisäksi opiskelijalla voi olla myös muita veronalaisia tuloja. Näihin tuloihin on asetettu rajoitukset. Tulorajat ovat voimassa sellaisina tukikuukausina jolloin opiskelija saa opintorahaa tai asumislisää. Jos opiskelija nostaa opintorahaa tai opintotukea, voi hän ansaita kuukaudessa korkeintaan 660 euroa ja hän ei tulojensa perusteella menetä Kelan etuuksia. Sellaisina kuukausina, kun opiskelija ei nosta opintotukea, voi hän ansaita korkeintaan 1970 euroa. (Opintotukilaki 21.1.1994/65 3:17 §.)

Valtaosa opiskelijoista käy töissä opintojen ohella. Tämä voi johtaa opiskeluajan pitenemiseen. Tutkintonsa määräajassa suorittaneet opiskelijat saavat opintolainavähennyksen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valmistumisen jälkeen opiskelija saa vähentää verotuksessa veroistaan sen summan, jonka hän on vuoden aikana maksanut opintolainan lyhennystä. Vähennyksen enimmäismäärä on 30 prosenttia 2500 euron ylimenevältä osalta. Vähennysoikeus koskee niitä lainanlyhennyksiä, jotka maksetaan tutkinnon suorittamisvuotta seuraavien kymmenen vuoden aikana. (Turunen, Sario, Tainio & Luukko 2005, 43; Verohallinto 2010, 1.)

Nuoret elävät muuta väestöä enemmän tulonsiirtojen varassa. Tämä johtuu esimerkiksi pidentyneistä opiskeluajoista ja työmarkkinatilanteesta. Kaikki muutokset tulonsiirroissa vaikuttavat suhteellisesti suuremmalla painolla nuorisoon kuin aikuisväestöön. Nuoret opiskelijat elävät köyhyysrajan ja toimeentulonormin alapuolella. Opiskelun katsotaan olevan sijoitus oman itseen ja sen vuoksi valtakunnallisesti päättäjät suosivat opintolainan ottamista. Opiskelijoiden näkökulma asiaan on, että he eivät välttämättä halua lainoittaa jokapäiväisiä menojaan. Opintolainan nostamisesta huolimatta opiskelijan taloudellisen elämän tasapainossa pitäminen vaatii suurta tarkkuutta. (Autio, Eresmaa, Heinonen, Koljonen, Paju & Wilska 2002, 122 - 123.)

Opiskelijoiden eli muiden kuluttajien käytettävissä olevat tulot määrittävät sen, missä määrin kulutusta on mahdollista toteuttaa. Käytettävissä olevat tulot asettavat reunaehdot, joilla on vaikutusta kodin ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan. Jos taloudelliset voimavarat ovat niukat, heijastuu se ympäristöön. Tämä seikka voi johtaa esimerkiksi yhteiskunnasta syrjäytymiseen. (Ahlqvist & Raijas 2004 a, 10.)

3.1 Talouden suunnittelu

Taloudellinen suunnittelu voidaan kokea työläänä asiana. Se kuitenkin tuo mukanaan monenlaisia etuja ja helpottaa elämää. Taloussuunnittelun avulla on mahdollista tietää minkä verran ja mistä rahaa eli tuloja tulee sekä mihin menoihin nämä tulot kuluvat. Oman elämän budjetointi ja suunnittelu kuuluvat talousasioiden hallitsemisen perusteisiin. (Turunen ym. 2005, 43; Västilä 2013, 19.)

Yksi itsenäisen elämän valmiuteen tarvittavista taidoista on rahankäyttötaito. Omien talous- ja raha-asioiden tunteminen vaikuttaa suoraan omaan elintasoon ja elämisen laatuun. Kun hallitsee talouden suunnittelun perusteet, ei tee tahtomattaan itselleen huonosti sopivia talouspäätöksiä. Raha- ja talousvaikeudet tuovat mukanaan monia muita vaikeuksia. Jokainen meistä tietää suunnilleen taloudelliset resurssinsa. Resurssien ääri rajoilla liikkumisesta voi helposti tulla tapa, joka on kallis. (Västilä 2013, 19; Vilenius 2008, 104 - 105.)

Säästäminen liitetään maltilliseen kuluttamiseen, talteen panemiseen, harkittujen tarpeiden mukaan ostamiseen ja hinta-laatu -tietoisuuteen. Jos oma talous on jatkuvasti kriisissä, kannattaa tilannetta miettiä. Syynä voi olla esimerkiksi taloudellisten tosiasioiden väistäminen omassa taloudenpidossaan, kaupallisten vaikutteiden ehdoilla eläminen tai elämän hallinnan taidoissa olevat puutteet. (Vilenius 2008, 17 - 18.)

Talouden suunnitteluun yhdistetään muitakin tekijöitä kuin pelkästään menojen ja tulojen kirjaamista. Talouden suunnittelemisen osa-alueita ovat muun muassa toiveiden ja tarpeiden kartoittaminen, käytännön raha-asioiden selvittäminen, asumiseen liittyvien valintojen tekeminen, maksutapojen vertailu, rahoitusvaihtoehtojen ja -kustannusten selvittäminen, hinta-laatuvertailujen tekeminen, avioehdon ja perintöasioiden pohtiminen, vakuutus- ja veroasioiden selvittäminen sekä sijoituskohteiden valinta. (Turunen ym. 2005, 43.)

Talouden suunnittelu sopii kaikille ja se on oman talouden hallinnan perusta. Erityisesti talouden suunnittelu on tärkeää niinä hetkinä, kun elämäntilanne jostakin syystä muuttuu ja tulojen pienevät tai menot kasvavat. Talouden hallitseminen onnistuu parhaiten, kun tulot ja menot suhteutetaan toisiinsa pitkällä aikavälillä. Lainaaminen ei lisää tuloja. Lainaaminen tarkoittaa sitä, että menot maksetaan vähitellen tulevaisuudessa lainan lyhennys- ja korkoerinä. (Turunen ym. 2005, 44, 48.)

Talouden suunnitteleminen kannattaa, koska esimerkiksi holtiton luotonotto tuo mukanaan paljon vaikeuksia. Jos luoton ottaja ei selviydy luoton takaisinmaksusta ja koroista vaan joutuu niiden kanssa vaikeuksiin, tulee luotolle paljon lisäkustannuksia. Rahallisten kustannusten lisäksi ongelmallinen tilanne rahan kanssa voi johtaa myös muihin sosiaalisiin ongelmiin kuten syrjäytymiseen, alkoholin liikakulutukseen ja muihin epäterveellisiin elintapoihin. (Kaarti-
nen & Lähteenmaa 2006, 9 - 10.)

3.1.1 Maksutavat

Päivittäiset raha-asiat hoidetaan käyttötililtä, jolle kuluttaja saa palkan tai muun tulon. Maksaminen kaupoissa voidaan suorittaa joko käteisellä rahalla tai tilinkäyttövälineenä toimivalla maksukortilla. Laskut kannattaa maksaa ajallaan, jotta turhia viivästyskorkoja ja huomautusmaksuja ei pääse syntymään. (Turunen ym. 2005, 49.)

Yllättäviin menoihin voi varautua säästämällä rahaa niin sanotusti pahan päivän varalle. Jos säästöjä ei ole ollenkaan tai ne eivät riitä, on olemassa erilaisia luottomahdollisuuksia. Kerta-
luottoja myöntävät pankin lisäksi myös luottokortti- ja rahoitusyhtiöt. Kaupoista ja posti-
myyntiyrityksistä on myös mahdollista saada kulutusluottoja. Opiskelijan on myös mahdollis-
ta saada käyttöönsä luottokortti. Luottokortin myöntäminen edellyttää kunnossa olevia luot-
totietoja sekä yleensä noin 90 - 120 opintopisteen verran opintosuorituksia kortin myöntäjän
vaatimuksista riippuen. (Turunen ym. 2005, 52; Luottokortti opiskelijalle 2011, 1.)

Maksujen maksamatta jättäminen johtaa pahimmillaan maksuhäiriömerkintään. Ennen tätä
merkintää lasku on ollut maksamatta keskimäärin kuudesta kahdeksaan kuukautta ja maksa-
jalle on lähetetty useita perintäkirjeitä. Kun laskujen maksamatta jättäminen on todettu tuo-
mioistuimen päätöksellä tai ulosottoviranomaisen kautta, tulee laskujen laiminlyöjälle mer-
kintä maksuhäiriörekisteriin. Maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä kahdesta neljään vuotta.
Merkintä voi vaikeuttaa luoton, luottokortin, vakuutusten, asunnon tai jopa työpaikan saan-
tia. Päätoimisista opinnoista voi joutua luopumaan, koska opintolainaa myönnetään maksu-
häiriöiselle henkilölle vain harkinnan mukaan. Taloudellisen toimeentuloon liittyvät ongelmat
edesauttavat myös mielenterveydellisten ongelmien syntymistä. (Turunen ym. 2005, 56; Au-
tio ym. 2002, 32.)

3.1.2 Luotot ja lainat

Lainan ottaminen aikaistaa hankintaa tai mahdollistaa normaalikulutusta suuremman hankinnan tekemisen. Toisin sanoen lainat tarjoavat mahdollisuuden käyttää tulevaisuuden tuloja etukäteen. Lainaa tarvitaan muun muassa oman asunnon hankintaan, opiskelun rahoittamiseen, muihin hankintoihin kuten esimerkiksi autoon ostoon sekä yllättävien menojen varalle. (Turunen ym. 2005, 52.)

Finanssialan keskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan vuonna 2012 jopa 53 prosentilla suomalaisista (n=2393) oli lainaa. Asuntolainaa oli 32 prosentilla vastanneista, kulutusluottoa 33 prosentilla sekä opintolainaa kuudella prosentilla. Eri ikäryhmistä lainaa oli useimmin 29 - 34 -vuotiailla. Näiden ikäluokkien osuus kaikista oli 78 prosenttia. (Finanssialan keskusliitto 2012, 19.)

Finanssialan Keskusliiton viimeisin Nuorten rahankäyttötutkimus (n=1000) on tehty vuonna 2009. Tutkimuksen mukaan 40 prosentilla nuorista oli lainaa. Nuorista 14 prosentilla oli opintolainaa. Yleisimmin opintolainaa oli 23 - 24 -vuotiailla. Vastanneista nuorista 15 prosentilla oli asuntolainaa. Asuntolainan ottaminen liittyy yleensä perheen perustamiseen ja yhteen muuttamiseen. Asuntolainan ottaminen tulee ajankohtaiseksi yleensä 25 ikävuoden maissa. (Finanssialan keskusliitto 2009, 21.)

Kulutusluottoja oli tämän saman Finanssialan keskusliiton vuonna 2009 tekemän tutkimuksen mukaan 20 prosentilla nuorista. Kulutusluottojen määrä oli vähentynyt kahdella prosenttiyksiköllä lähivuosiin verrattuna. Kulutusluottoista yleisin oli pankista otettu kulutusluotto. Seuraavaksi yleisimpiä kulutusluoton muotoja nuorille olivat luotolliseen pankkitiliin liitetty luotto sekä luottokorttiluotot. Pikavippejä ottaneiden nuorten määrä kaikista kyselyyn vastanneista oli vain 0,3 prosenttia. (Finanssialan keskusliitto 2009, 21.)

Niin sanottu pikavippi eli pikalaina on tullut maahamme tämän vuosituhannen alkupuolella. Se on uusi kulutusluoton muoto. Tällainen luotto on lyhytaikainen laina, joka on suuruudeltaan muutamia satoja euroja ja jonka takaisinmaksuaika on yleensä lyhyt esimerkiksi parin viikon pituinen. Näihin pikalainoihin ei vaadita vakuuksia, mutta takaisin maksettaessa niiden todelliset kokonaiskustannukset kuluttajalle ovat erittäin korkeat. (Peura-Kapanen & Raiskinmäki 2006, 2.)

Kulutusuottoja ovat periaatteessa kaikki muut luotot paitsi asuntoluotot. Kulutusluottoja ei ole sidottu mihinkään tarkasti määrätyn hyödykkeen ostoon vaan ne ovat yksityistä kulutusta varten. Kulutusluotot ovat yleensä lyhytaikaisia, kestoaltaan noin alle viiden vuoden mittaisia lainoja. Kulutusluottojen suuruus on tyypillisesti muutamia tuhansia euroja. (Saarinen 2001, 24.)

3.1.3 Säästäminen ja menojen ennakointi

Ihmislunnolle on ominaista nautinnon etsiminen. Hyvän taloudellisen tilanteen ylläpitämiseksi on ensiarvoisen tärkeä tuntee ja kohtuullistaa tarpeensa. Hetkeen tarttuva ”Carpe Diem” -kuluttaja ei osaa suunnitella tulevaisuutta, säästää tai ennakoida tulevia menoja. Tällainen kuluttajatyyppe joutuu maksamaan kaikesta kalleimman hinnan eikä hän onnistu saamaan itsellensä pysyvää varallisuutta. (Ojala 2009, 212 - 213.)

Vanhemmat ovat lapsen esikuva. Jos vanhemmat ovat kuluttajina huolettomia, ajattelemattomia ja heiltä puuttuu pitkäjänteisyys taloudenhoidossa, on hyvin todennäköistä, että lapsi perii tämän saman käyttäytymismallin. Pahimmassa tapauksessa lapsesta kasvaa holtiton ja rahaton kuluttaja, jolla on suuri todennäköisyys ajautua kulutuksellisiin ongelmiin. (Ojala 2009, 211 - 212.)

Säästämiseksi voidaan kutsua esimerkiksi rauhallista kuluttamista, talteen panemista, harkittujen tarpeiden mukaan ostamista sekä hinta- laatu -tietoisuutta. Säästäminen ja sijoittaminen ovat kaksi eri asiaa. Säästämiseen kuuluu yhtenä osana kuluttamisesta pidättäytyminen, kuluttamisen hidastaminen sekä uusien vaihtoehtojen etsiminen. Säästäminen on myös eräänlaista kuluttajalle kuuluvan vallan haltuunottoa. (Vilenius 2008, 16, 23 - 24.)

Ainainen ”nuukailu” elämäntapana ei ole säästämistä. On elämäntilanteita, joissa rahatalous voi olla heikko. Rahatalouden heikkouden ei kuitenkaan tule olla jatkuvaa. Jos oma talous on koko ajan kriisissä, kannattaa miettiä, onko omassa taloudenhoidon menetelmissä jotakin vialla sekä hallitsevatko kaupalliset vaikutteet liaksi elämää ja kulutusta. Säästämässä olennaisinta on säännöllisyys. Säästäväisyydestä tulee tapa, kun sitä harjoittaa vuodenaajasta ja taloudellisesta tilanteesta huolimatta jatkuvasti. Säästämisen avulla kokonaiskuva omasta taloudellisesta tilanteesta tarkentuu. (Vilenius 2008, 18 – 19, 107.)

Säästää voi useissa eri asioissa. Säästäminen liittyy jokapäiväiseen peruselämään. On paljon asioita, joista kuluttaja voi haitatta luopua. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi iltapäivälehdet, limonadit, ylenmääräiset makeat, festivaalit ja tapahtumat, jatkuva kahvittelu ja niin edelleen. Lisäksi elämäämme kuuluu turhuuksia, joista on syytä luopua. Näitä ovat esimerkiksi tupakka, alkoholi, rahapelit ja moottoriajoneuvolla ajelu hovin vuoksi. Aikaa, elämää ja tunteita ei voi säästää. (Vilenius 2008, 14, 105.)

3.2 Pienituloisten kulutus

Välttämätöntä kulutusta on Suomessa tarkasteltu 1990-luvun lopulla toteutetussa ”Vähimmäisturvan taso”-hankkeessa. Hankkeessa analysoitiin kulutustutkimusaineiston avulla välttämätöntä kulutusta. Samassa tutkimuksessa arvioitiin pienituloisten ja -menoisten kulutusmeno-osuuksia eri hyödykeryhmissä. Tämän aineiston perusteella välttämättömiksi kulutus- tarpeiksi muodostuivat asumiseen, ruokailuun sekä sairauden- ja terveydenhuoltoon liittyvät menot. Ylellisyyskulutuksiin lukeutuivat auton hankinta, ulkona syöminen, matkailu sekä vaatteiden ja jalkineiden hankintamenot. Hyödykkeiden välttämättömyys korostuu siinä vaiheessa, kun taloudelliset resurssit supistuvat ja kuluttaja joutuu muuttamaan kulutustapojaan. Pienituloisten kulutusta tutkittaessa erityisesti asumismenot korostuivat. (Niemelä & Raijas 2012, 8.)

Myös Kosunen (1999) tutkimuksesta käy ilmi, että elintarvikkeiden ja asumisen menojen sekä pienituloisuuden ja -menoisuuden välillä on yhteys. Kosunen tutkimusaineistona käyttämän vuonna 1990 julkaistun kotitaloustiedustelun sekä vuoden 1995 kulutustutkimusaineiston tulosten tulkinnan mukaan pienituloisilla tai pienimenoisilla kotitalouksilla asumisen meno-osuus on keskimääräistä suurempi kuin muilla. Pienituloisten kotitalouksien menoissa painottuvat myös elintarvikkeet sekä juomat ja ateriat. (Kosunen 1999, 4 - 5.)

Tutkimusten mukaan taloudellisesti pienituloisten sukulaisilta ja ystäviltä saatu taloudellinen apu on laajaa Suomessa. Pienituloisten keskuudessa tuki koetaan tärkeänä ja tarpeellisena. (Niemelä & Raijas 2012, 17.)

Niemelän (2005, 134) tutkimuksen mukaan toimeentulo on turvatumpaa sellaisissa kotitalouksissa, joissa on kaksi elättäjää. Tarkasteltaessa kotitalouden menojen suhdetta tuloihin on havaittavissa, että yleisimmin rahatulot ylittävät menot pienituloisissa kuluttajaryhmissä. Tällaiset kotitaloudet ovat tyypillisesti yhden hengen kotitalouksia.

Muuhun väestöön verrattuna pienituloiset käyttävät selkeästi vähemmän rahaa liikenteeseen. Muuta väestöä alhaisemmat menot pienituloisilla ovat myös elintarvikkeissa, juomissa, aterioissa, kulttuurissa, vapaa-ajalla sekä muissa tavaroissa ja palveluissa. Vaikka pienituloisten menoissa painottuvat asuminen ja elintarvikkeet, ei heidän kulutuksensa suuntaudu pelkästään perinteisiin välttämättömyyshyödykkeisiin. Pienituloisten kulutuskäyttäytymisessä on havaittavissa kulutusta, joka tyydyttää yhteiskunnan laatuvaatimuksiin sisältyviä sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeita. (Niemelä 2005, 50 - 51, 58.)

Tietoliikennemenojen tärkeys tuloluokasta huolimatta nousee Niemelän tutkimuksessa esille. Kulttuuri- ja vapaa-ajan menojen rakenne on kutakuinkin samanlainen koko väestön ja pienituloisten välillä. Pienituloisten ja muun väestön väliset erot kulutuksen rakenteessa ovat kohtuullisen pieniä. (Niemelä 2005, 58.)

4 KYSELY KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN OPISKELIJOILLE JA TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksessa selvitettiin Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden taloutta lomakekyselyn avulla. Tarkoituksena oli selvittää mistä Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat saavat tulonsa, miten tulot riittävät, mihin tulot kulutetaan, mistä menoista ollaan valmiita luopumaan ja miten tärkeänä asiana hyvä taloudenhallinta koetaan.

Tutkimus toteutettiin informoituna kyselynä valituille Kajaanin ammattikorkeakoulun kuu- den eri koulutusalan sekä aloittavien että jatkavien vuosikurssien opiskelijoille neljän päivän aikana marraskuussa 2013. Tutkimukseen osallistui yhteensä 187 opiskelijaa. Tutkimuksen toteuttamiseen ja kyselyn suorittamiseen pyydettiin rehtorilta tutkimuslupa (LIITE 1). Koska raha-asiat ovat arkaluontoisia asioita, kyselyä ei suoritettu henkilökohtaisena haastatteluna vaan anonyyminä kyselynä. Tietoa kerättiin tätä tarkoitusta varten laaditulla kysymyslomakkeella. Valmiilla kysymyslomakkeella pystyttiin sulkemaan pois mahdollinen haastattelijan vaikutus saatuihin tutkimustuloksiin. (Heikkilä 2008, 18 - 20.) Kyselylomakkeet käsiteltiin SPSS -tilasto-ohjelmalla, jonka jälkeen tulokset taulukoitiin Excelillä aineiston ja tulosten tulkitsemisen helpottamiseksi.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista menetelmää, koska tutkittavista oli mahdollista saada suuri ja edustava otos. Kvantitatiivinen menetelmä soveltui tutkimukseen hyvin, koska tuloksia haluttiin tarkastella ja havainnoida taulukoin ja kuvioin. (Heikkilä 2008, 16.) Kulutuskäyttäytymisestä laadittiin 26 erillistä kohtaa sisältävä kaksisivuinen ja -puolinen kyselylomake (LIITE 2). Kysymyslomakkeen laatimisessa käytettiin apuna kulutuskäyttäytymiseen liittyvää teoriapohjaa sekä aikaisemmin eri vuosien nuorisobarometreissa esiintyneitä kulutuskäyttäytymiseen liittyviä aihepiirejä ja teemoja. Kyselylomakkeen toimivuutta testattiin viidellä tradenomiopiskelijalla ennen varsinaisen tutkimuksen toteuttamista.

Kysymyslomake jaettiin viiteen eri osa-alueeseen, joita olivat taloudellinen tilanne, lainat ja luotot, taloudenhoito ja menojen rakenne, asenteet ja arvostukset sekä vastaajan taustatiedot. Lomakekyselyt toteutettiin 11.11.- 14.11.2013 Kajaanin ammattikorkeakoululla oppituntien

alussa. Kyselylomakkeen suunnitteleminen onnistui hyvin, koska yhtään vastaajan täyttämää lomaketta ei jouduttu hylkäämään.

Kunkin kysymyksen kohdalla oli eritelty vastausohje. Kysymykset olivat suurilta osin suljettuja monivalintakysymyksiä, joissa vastaajaa ohjeistettiin valitsemaan itselle parhaiten sopiva vaihtoehto tai vaihtoehdot. Suljettuja kysymyksiä käytettiin, koska kyselyn täyttäminen haluttiin tehdä vastaajalle mahdollisimman helpoksi. Suljettujen monivalintakysymysten ohella käytettiin myös asenteita mittaavia mielipideväittämiä, joiden vastausvaihtoehdot perustuivat Likertin asteikkoon. (Heikkilä 2008, 50 - 51, 53.)

Tutkimukselle asetettiin selkeät päämäärät. Tarkoituksena oli tutkia Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytymistä ja taloudenhallintaa. Tutkimusongelmat rajattiin tarkasti ja kyselylomake laadittiin tutkimusongelmia tukevaksi. Tutkimuksen toteutus suunniteltiin niin, että otoskoko saatiin mahdollisimman suureksi. Tutkimukseen osallistuvat opiskelijat valittiin useilta eri aloilta, jotta mahdolliset alakohtaiset asenne- ja arvostuseroavaisuudet eivät päässeet heikentämään tutkimustulosten luotettavuutta. (Heikkilä 2008, 29 - 30.)

Kysymyslomakkeen antaman tiedon avulla saatiin vastaus kaikkiin asetettuihin tutkimusongelmiin. Koska kysely kohdistettiin tarkoituksenmukaisesti eri alojen opiskelijoille, voitiin varmistua siitä, että otokseen saatiin mukaan useiden eri alojen opiskelijoita. Näin vastausprosentti pysyi hyvänä, aineistoa saatiin kerättyä tehokkaasti ja uusintakyselyjen tekemiseltä vältyttiin. Esimerkiksi satunnainen kirje- tai Internetkysely olisi voinut tuottaa liian yksipuolisen otoksen. Vastaajan anonyymiyttä korostettiin kyselylomakkeen alussa olevissa saatesanoissa. Anonyymiydestä mainittiin myös ennen kyselyn aloittamista jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle opiskelijaryhmälle. Nämä kaikki seikat paransivat tutkimuksen validiteettia eli pätevyyttä. (Heikkilä 2008, 29 - 30.)

Kajaanin ammattikorkeakoulun koko opiskelijamäärä on keskimäärin noin 2000. Tutkimuksen otoskoko oli lukumäärältään 187. Reliabiliteettia eli luotettavuutta tarkasteltaessa voidaan todeta, että tämän suuruinen otos antaa keskimäärin todellista suuntaa siitä, että tutkimuksen tulokset pätevät ainakin tutkitussa kohdejoukossa. Kulutuskäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät ovat osittain hyvin yksilöllisiä ja henkilökohtaisia. Jotta tulokset olisivat varmemmin yleistettävissä koko koulun opiskelijoihin, täytyisi aineiston kokoa vielä kasvattaa. Virheen mahdollisuutta vähensi se, että sama tutkija toteutti tutkimuksen alusta loppuun saakka. Näin tiedonkululliset ongelmat pystyttiin välttämään. Tutkimusten tulosten tulkinnessa käytettiin

virheiden minimoimiseksi vain sellaisia menetelmiä, jotka tutkija hallitsi hyvin. (Heikkilä 2008, 30 - 31.)

Tutkimusongelmat

Tutkimuksen avulla selvitettiin millaista on Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytyminen ja taloudenhallinta. Keskeisinä tutkimusongelmina olivat: mistä opiskelijat saavat tulonsa ja mihin he rahansa käyttävät, miten tulot riittävät, mistä menoista opiskelijat ovat valmiita luopumaan sekä miten tärkeänä asiana hyvä taloudenhallinta koetaan. Tutkimuksen tuloksissa ei juuri eritellä naisten ja miesten välisiä eroja, koska tämän tutkimuksen otoksessa molempien sukupuolten vastaajamäärä on lähes sama. Tutkimuksen avulla oli tarkoitus saada yleistä tietoa Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutukseen liittyvistä käytännöistä ja asenteista.

Tutkimuksen käytännön toteutus

Tutkimusta tehtäessä oli tarkoitus saada mahdollisimman suuri otos mahdollisimman lyhyessä ajassa. Tavoitteena oli saada vastaukset yhteensä 200 opiskelijalta niin, että vastauksia tulisi noin 20 kappaletta kustakin sekä aloittavien, että jatkavien opiskelijoiden ryhmästä. Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin Kajaanin ammattikorkeakoulun 2000 opiskelijan joukosta eri alojen suomenkielisten koulutusohjelmien opiskelijoita tilanvarausohjelmistossa olevien lukujärjestyksien mukaisesti. Mukana olivat insinööri-, tradenomi-, restonomi-, sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- sekä liikunnanohjaajaopiskelijat, jotta tutkimukseen saatiin mukaan mahdollisimman kattavasti eri alojen opiskelijoiden asenteet ja arvomaailma. Tutkimuksessa ei ollut mukana ylempien koulutusohjelmien opiskelijoita.

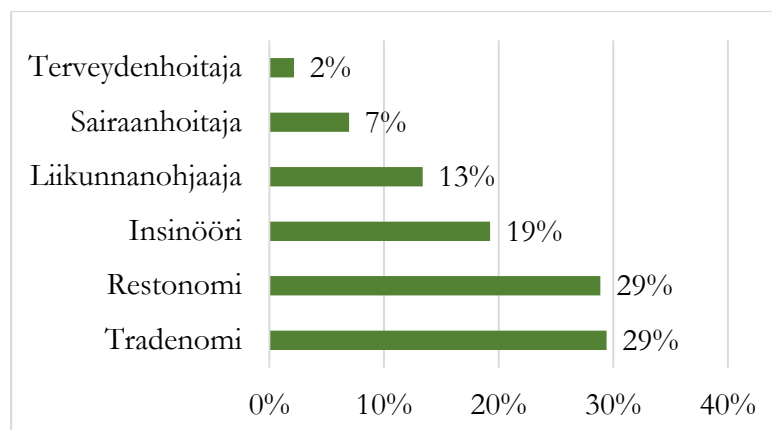
Kyselyt suoritettiin oppituntien alussa. Ennen kyselyn toteuttamista opettajien kanssa sovittiin sähköpostitse kullekin luokalle parhaiten soveltuvasta kyselyn toteuttamisajankohdasta. Menin sovittuna aikana henkilökohtaisesti luokkaan valmiit kysymyslomakkeet mukani. Ennen kysymyslomakkeiden jakamista esittelin lyhyesti itseni, tutkimukseni tavoitteet ja päämäärät sekä kysymyslomakkeen vastausohjeet. Jäin luokkaan odottamaan, että vastaajat täyttivät lomakkeet. Tämä menettely oli erittäin toimiva, koska tarvittava otosmäärä (n=187) saatiin kokoon neljässä päivässä. Lomakkeen täyttämiseen meni aikaa keskimäärin noin 10 - 20 minuuttia vastaajasta riippuen. Ainoastaan yksi opiskelija kieltäytyi vastaamasta kyselyyn.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan tarkoituksena oli toteuttaa kysely yhteensä kymmenelle eri ryhmälle, viidelle jatkavalle ja viidelle aloittavalle ryhmälle. Lukujärjestyksiä selatessa kävi kuitenkin ilmi, että sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla on menossa työharjoittelujakso. Tämän vuoksi suunnitelmaa jouduttiin muuttamaan. Lopulliseen otokseen ei tullut niin paljon terveyden- ja sairaanhoitajaopiskelijoita kuin oli alun perin suunniteltu. Suunnittelun otoskoon saavuttamiseksi tutkimukseen otettiin mukaan ryhmä liikunnanohjaajaopiskelijoita.

Kyselylomakkeet käsiteltiin SPSS -tilasto-ohjelmalla. Kaikista kyselylomakkeen eri muuttujista otettiin frekvenssijakaumat. Tunnusluvut laskettiin sellaisista muuttujista, joista toimitus oli mahdollista tehdä. Tässä tutkimuksessa käytetyimpiä tunnuslukuja olivat keskiarvo sekä muuttajan pienin ja suurin arvo. Sukupuolten välisiä eroja testatessa muuttujista otettiin ristiintaulukointeja. Tulokset muutettiin Excelillä kuvioiksi ja tulkittiin sanallisesti.

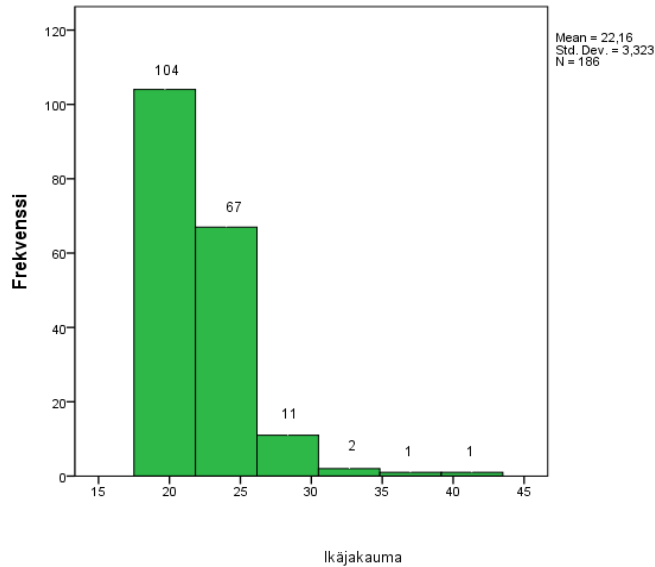
4.2 Tutkimuksen tulokset

Tutkimukseen osallistui yhteensä 187 Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Vastaajista 99 (noin 53 %) oli naisia ja 88 (noin 47 %) oli miehiä. Eri alojen ryhmäkokojen vaihtelujen vuoksi jokaiselta alalta saatiin hieman toisistaan poikkeavat otoskoot. Tutkimukseen osallistuvista 187 opiskelijasta tradenomeja oli noin 29 %, restonomeja noin 29 %, insinöörejä noin 19 %, liikunnanohjaajia noin 13 %, sairaanhoitajia noin 7 % sekä terveydenhoitajia noin 2 %. Eniten vastauksia saatiin tradenomi- ja restonomiopiskelijoilta. Vähiten vastauksia saatiin terveydenhoitaja- ja sairaanhoitajaopiskelijoilta. Vastaajien koulutusalojen jakaantumisen prosenttiosuudet on esitelty kuviossa 5. (LIITE 3)

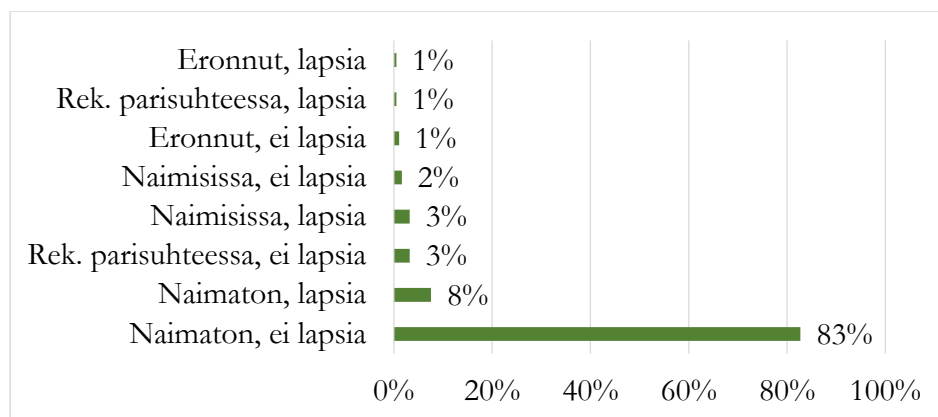
Kuvio 5. Vastaajien koulutusala (n=187)

Vastaajien keski-ikä oli noin 22 vuotta. Vastaajien iät vaihtelivat 18 - 43 ikävuoden välillä. Vastaajista noin 85 % oli iältään 18 -24 -vuotiaita. Vastaajien ikäjakauma on esitelty kuviossa 6. (LIITE 3)

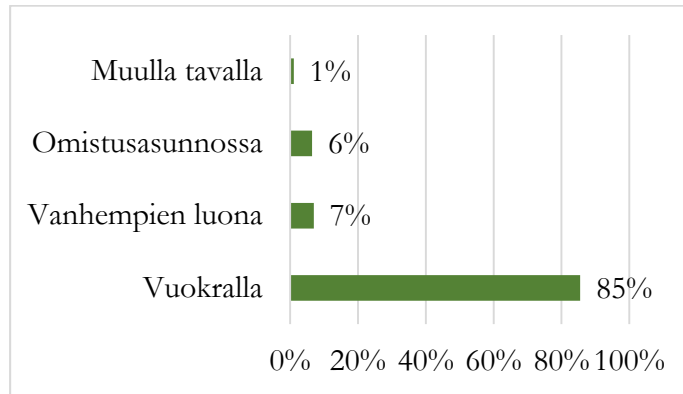
Kuvio 6. Vastaajien ikäjakauma (n=186)

Kotipaikkakuntaa kysyttiin maakunnittain 19 vaihtoehdosta. Suurin osa eli noin 60 % vastaajista oli kotoisin Kainuusta. Toiseksi eniten noin 20 % vastaajista oli Pohjois-pohjanmaalta ja kolmanneksi eniten noin 7 % Pohjois-Savosta. Siviilisäätö oli kysymyslomakkeessa jaettu kahdeksaan eri luokkaan. Vaihtoehdot oli jaettu sen mukaan, oliko vastaajalla lapsia vai ei. Suurin osa vastaajista eli noin 83 % oli naimattomia ja lapsettomia. Kuvioista 7 ilmenevät siviilisäätöjen prosenttiosuudet. (LIITE 3)

Kuvio 7. Vastaajien siviilisäätö (n=185)

Suurin osa eli noin 85 % asumismuotokysymykseen vastanneista opiskelijoista asui vuokralla. Vanhempien luona asui noin 7 % vastaajista ja omistusasunnossa noin 6 %. Muulla kuin edellä mainituilla tavoilla asuvia oli noin 1 %. Kuviossa 8 esitetään asumismuodon jakautumisprosentit. (LIITE 3)

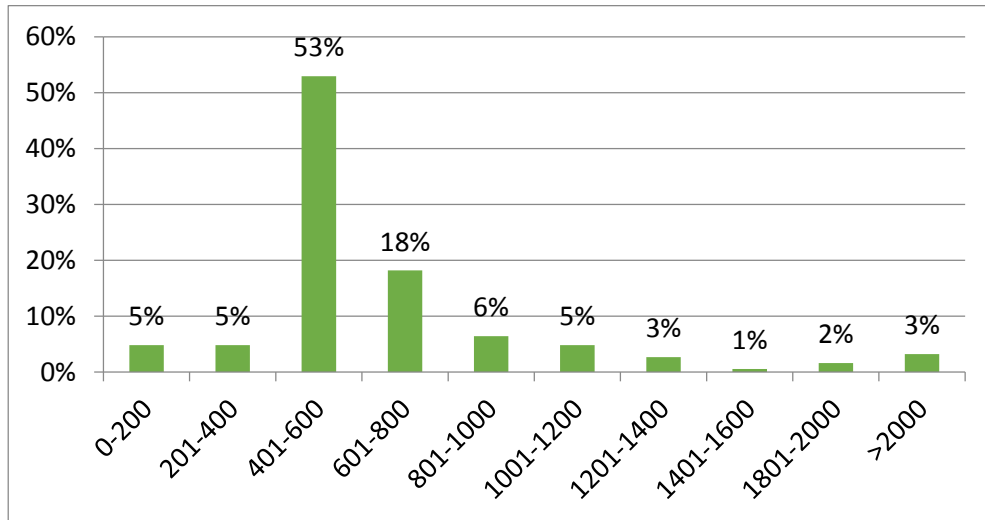

Kuvio 8. Vastaajien asumismuoto (n=186)

Taloudellinen tilanne

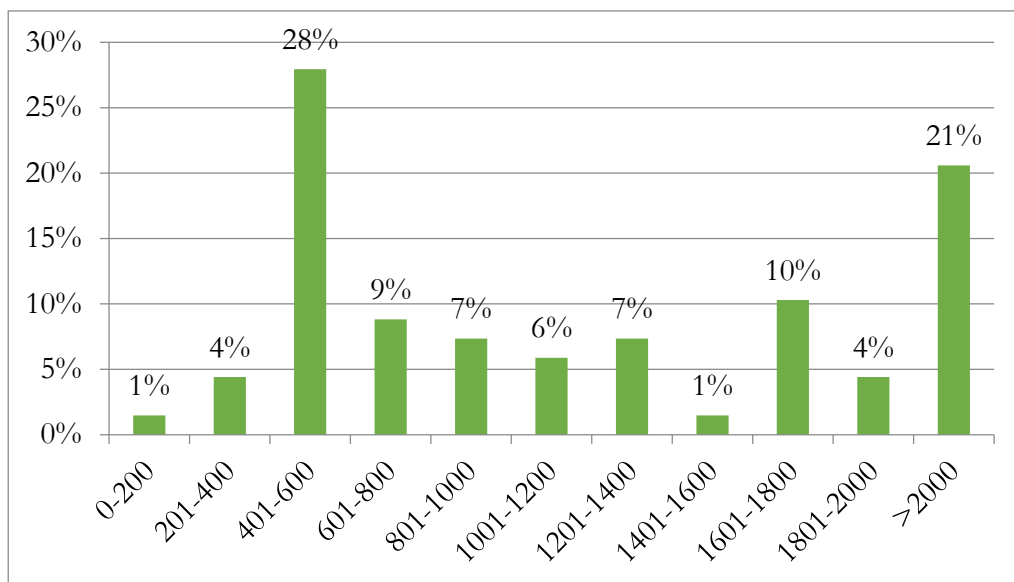
Kysymyslomakkeen ensimmäinen osio käsitteli vastaajien taloudellista tilannetta. Tässä osiossa kysyttiin vastaajan kuukausitulota ennen veroja, puolison kuukausitulota ennen veroja, pääasiallisia tulonlähteitä, työskentelyä opintojen ohella sekä taloudellista tilannetta. Kaikkiin kysymyksiin oli laadittu valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsi itsellensä sopivimman.

Kuukausitulot oli jaettu 11:n eri tuloluokkaan niin, että luokat muodostivat portaittain 200 eurolla suurenevat luokat 0-220 eurosta yli 2000 euroon kuukausituloihin saakka. Vastaajia pyydettiin valitsemaan vastausvaihtoehdoista hänen kuukausitulojaan parhaiten kuvaava tuloluokka. Kuukausituloihin laskettiin mukaan ansiotulot, opintotuki, lapsilisät sekä avustukset vanhemmilta. Tulot pyydettiin ilmoittamaan bruttotuloina. Yli puolella eli noin 53 %:lla kysymykseen vastanneista opiskelijoista kuukausitulot ennen veroja olivat keskimäärin noin 401 - 600 euroa. Noin 18 % vastanneista ilmoitti kuukausituloikseen 601 - 800 euroa. Noin 6 % vastaajista valitsi tuloluokakseen 801 - 1000 euroa. Tulojen jakautumista on esitetty kuviossa 9. (LIITE 4)

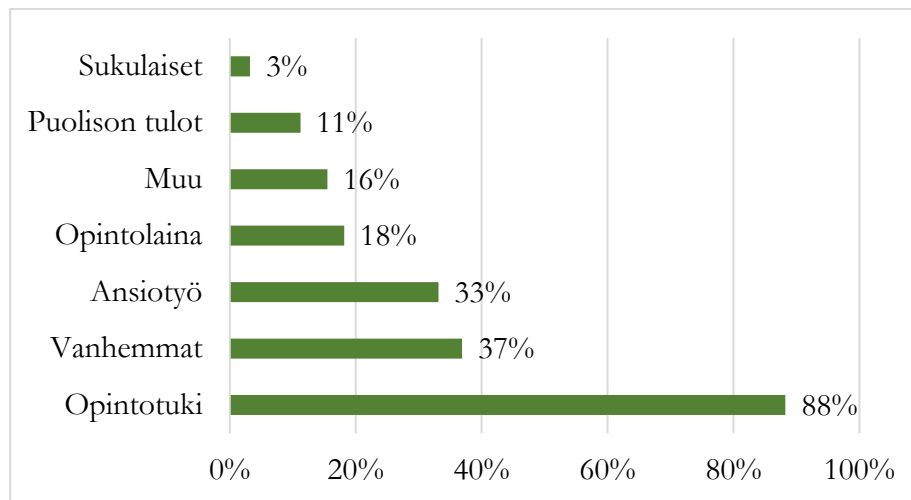
Kuvio 9. Vastaajien keskimääräiset kuukausitulot € (n=187)

Puolison tuloja kartoitettiin kysymyslomakkeessa samalla luokitusvälillä kuin vastaajan omia henkilökohtaisia tuloja. Vastaajista 68 henkilöä ilmoitti puolisonsa tulot. Noin 28 % ilmoitti puolisonsa kuukausitulot tuloluokkaan 401 - 600 euroa. Toiseksi eniten eli noin 21 % valintoja sai tuloluokkaa 2000 euroa tai enemmän. Noin 10 % sijoitti puolisonsa kuukausitulot tuloluokkaan 1601 - 1800 euroa. Puolison tulojen jakauma on esitetty kuviossa 10. (LITTE 4)

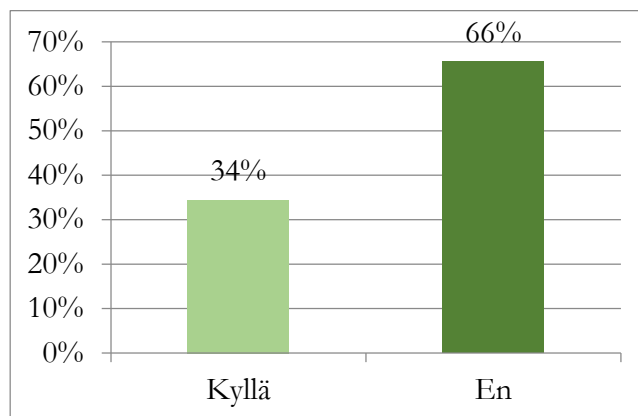
Kuvio 10. Vastaajien puolisojen kuukausitulot € (n=68)

Pääasialliset tulonlähteet jaettiin kysymyslomakkeessa seitsemään eri ryhmään, joita olivat opintotuki, opintolaina, vanhemmat, sukulaiset, ansiotyö, puolison tulot sekä muu. Kysymyksessä sai valita useamman eri vaihtoehdon. Opiskelijoiden pääasiallinen tulonlähde oli opintotuki, jonka valitsi tulonlähteeksi noin 88 % vastaajista. Toiseksi eniten eli noin 37 % kysymykseen vastanneista valitsi tulonlähteekseen vanhemmat. Kolmanneksi eniten eli noin 33 % vastanneista tulonlähde oli ansiotyö. Muiden tulolähteiden prosentiosuudet on esitetty kuviossa 11. (LIITE 4)

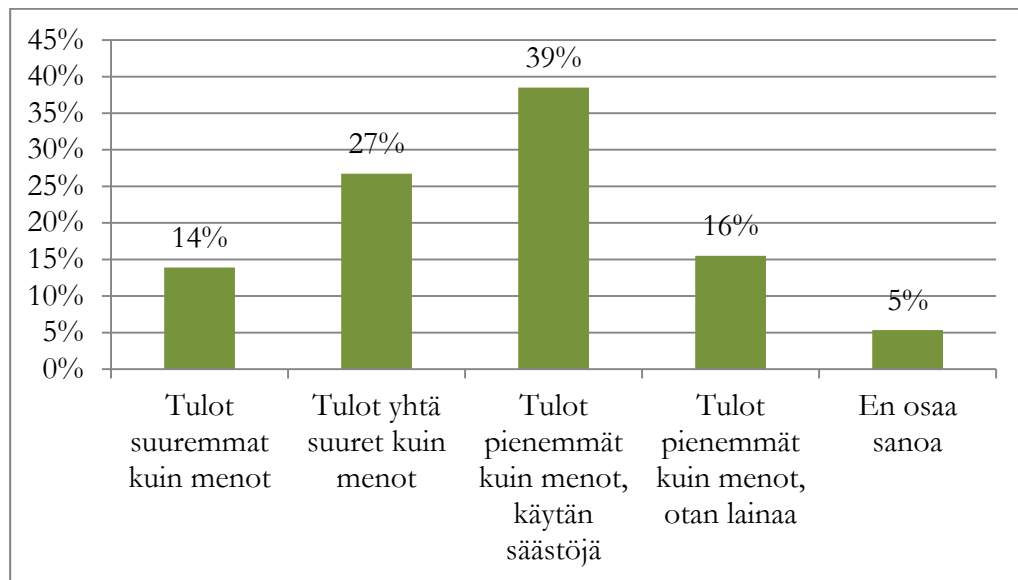
Kuvio 11. Vastaajien tulonlähteet (n=187)

Suurin osa eli noin 66 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista ei työskentele opintojen ohella (kuvio 12). Työssäkäyvien opiskelijoiden osuus tässä otoksessa oli noin 34 %. (LIITE 4)

Kuvio 12. Työskentely opintojen ohella (n=186)

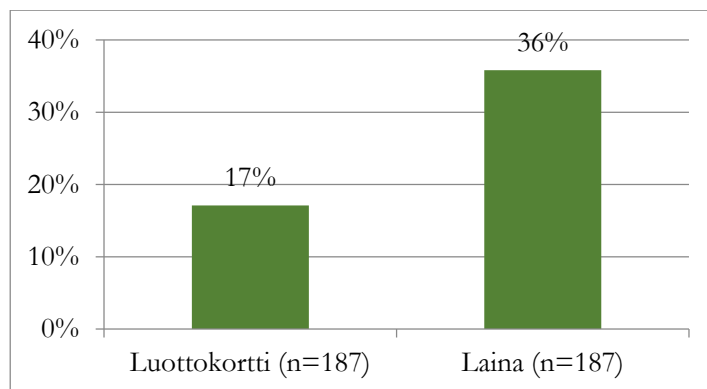
Taloudellinen tilanne oli tiivistetty kysymyslomakkeessa viiteen eri väittämään, joista vastaaja sai valita yhden itselleen parhaiten sopivan vaihtoehdon. Vastaaajista noin 39 % valitsi vaihtoehdon ”tulot pienemmät kuin menot, käytän säästöjä”. Noin 27 % oli sitä mieltä, että ”tulot ovat yhtä suuret kuin menot”. Noin 5 % vastaajista ei osannut luonnehtia taloudellista tilannettaan. Taloudellisen tilanteen prosenttijakauma näkyy kuviossa 13. (LIITE 4)

Kuvio 13. Vastaaajien taloudellinen tilanne (n=187)

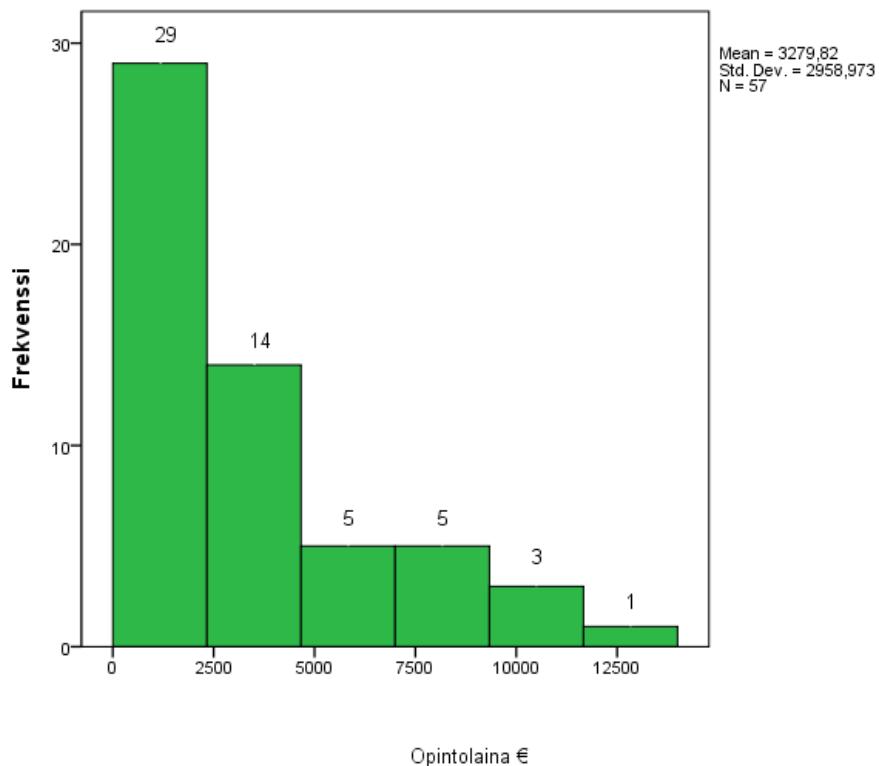
Lainat ja luotot

Lainat ja luotot osiossa vastaajia pyydettiin erittelemään mitä lainoja ja keskimäärin euromääräisesti kuinka paljon heillä on sekä onko heillä käytössään luottokortteja. Noin 17 % vastanneista ilmoitti omistavansa luottokortin. Lainoja oli noin 36 %:lla vastanneista. Lainojen ja luottojen prosenttiosuudet on esitelty kuviossa 14. (LIITE 5)

Kuvio 14. Onko sinulla luottokortteja tai lainaa (n=187)

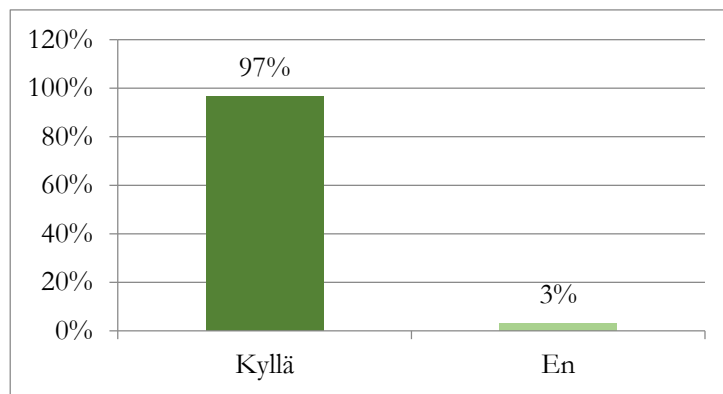
Lainakysymyksessä vastausvaihtoehtoina olivat opintolaina, autolaina, laina kaverilta, asuntolaina, kulutusluotto, luotollinen pankkitili, kaupan osamaksuluotto, luottokorttilaina, laina vanhemmilta tai muu laina. Vastauksista ilmeni, että kyselyyn vastanneilla opiskelijoilla oli vähän lainoja. Lainoja oli ainoastaan yksittäisillä vastaajilla. Opintolaina oli yleisin laina ja sitä oli noin 30 %:lla vastanneista. Opintolainan määrän keskiarvo oli noin 3300 euroa henkilöä kohden. Opintolainan määrä vaihteli 100 eurosta 13 000 euroon. Opintolainan määrä oli oheisen kuvion 15 mukaan jakautunut niin, että suurin osa opintolainoista oli euromäärältään suhteellisen pieniä. (LIITE 5) Toiseksi yleisin laina oli asuntolaina, jota oli noin neljällä prosentilla lainoja koskevaan kysymykseen vastaneista henkilöistä. Muut tutkimuksessa esiintyvät lainat olivat yksittäisiä, joten niitä ei ole tarpeellista pienten lukumäärien vuoksi kuvailla tässä aineistossa tarkemmin. (LIITE 5)

Kuvio 15. Vastaajien opintolainan määrä (n=57)

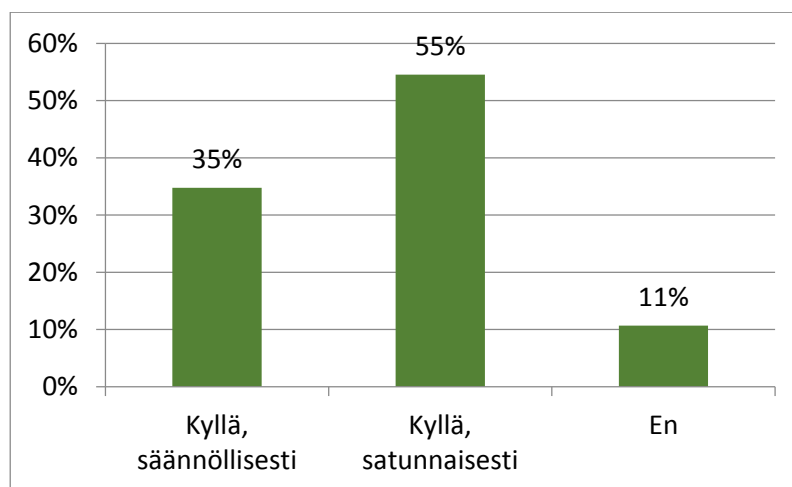
Talouden hoito ja menojen rakenne

Kolmantena osiona kyselylomakkeessa oli talouden hoitoa ja menojen rakennetta koskevia kysymyksiä. Kysymysten avulla selvitettiin maksetaanko laskut eräpäivään mennessä, suunnitellaanko taloutta, mihin rahaa kulutetaan, ovatko luottotiedot kunnossa sekä mihin mahdollinen ylimääräinen raha haluttaisiin käyttää. Kuviossa 16 on selvitetty, että noin 97 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista maksaa laskunsa viimeistään eräpäivänä. (LIITE 6)

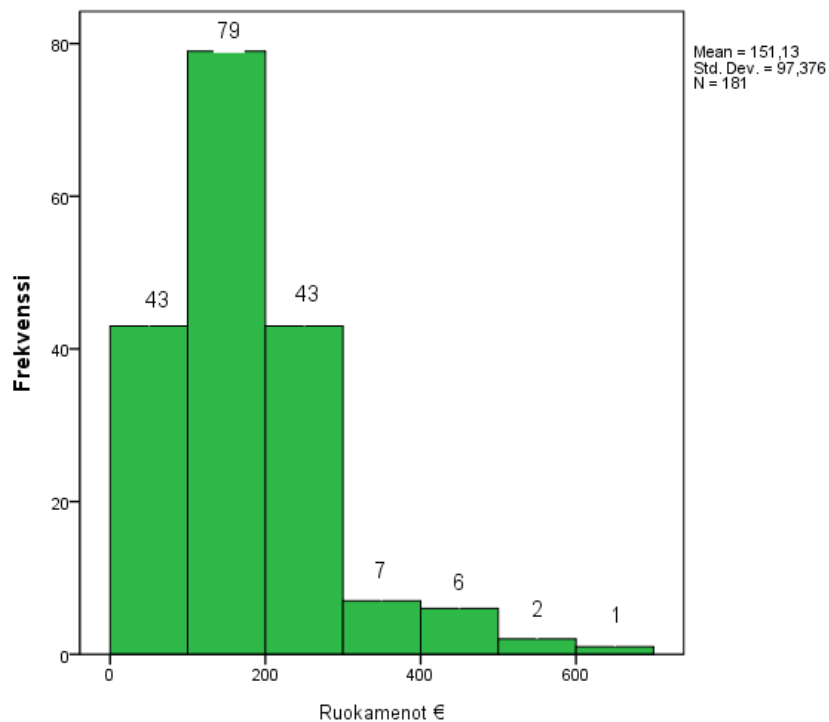
Kuvio 16. Maksatko laskusi pääsääntöisesti eräpäivään mennessä (n=187)

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista noin 90 % suunnittelee omia talousasioitaan. Kaikista vastaajista satunnaisesti talousasioitaan suunnittelee noin 55 % ja säännöllisesti noin 35 %. Noin 11 % ei suunnittele talousasioitaan. Kuviossa 17 on nähtävissä nämä prosenttiosuudet. (LIITE 6)

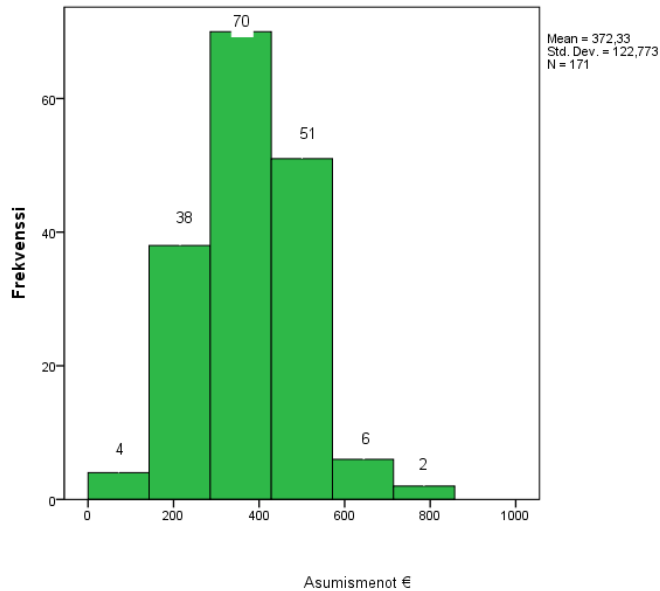
Kuvio 17. Talouden suunnitteleminen (n=187)

Keskimääräistä kuukausittaista kulutusta tarkasteltiin asumiseen, ruokaan, opiskeluun, matkapuhelimeen & Internettiin, lehtiin, pukeutumiseen, terveydenhoitoon, kauneudenhoitoon, moottoriajoneuvoon, matkusteluun, juhlimiseen, harrastuksiin, sisustamiseen, lapsen- ja kodinhoidon, viihde-elektroniikan sekä lainojen lyhennysmenojen kautta. Näistä menoista viisi suurinta on esitetty kuvioissa 18 - 22. Eniten vastauksia saatiin ruokamenoja koskevaan kysymykseen. Ruokaan käytettiin rahaa keskimäärin noin 150 euroa kuukaudessa henkilöä kohti. Keskimääräisten kuukausittaisten ruokamenojen frekvenssijakaumaa on esitelty kuviossa 18. Ruokamenojen määrä vaihteli 20 eurosta 600 euroon kuukaudessa. (LIITE 6)

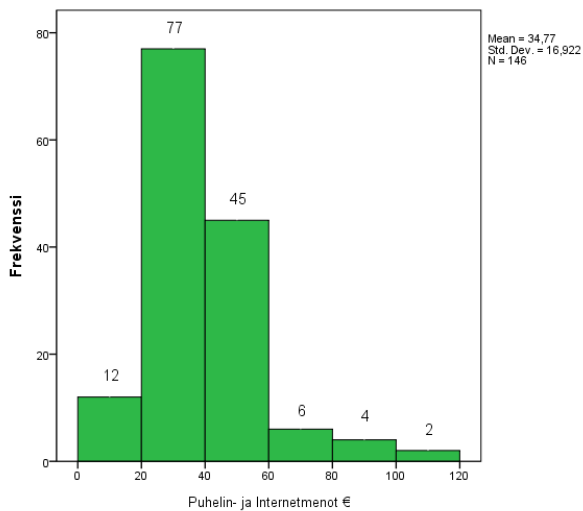
Kuvio 18. Ruokamenojen määrä € kuukaudessa (n=181)

Kuviosta 19 käy ilmi asuntomenot olivat suurin yksittäinen kuukausittainen menoerä. Asumismenonsa ilmoitti 171 vastaajaa. Keskimääräiset kuukausittaiset asumismenot olivat noin 370 euroa henkilöä kohden. Asumismenojen määrä vaihteli 30 eurosta 800 euroon kuukaudessa. (LIITE 6)

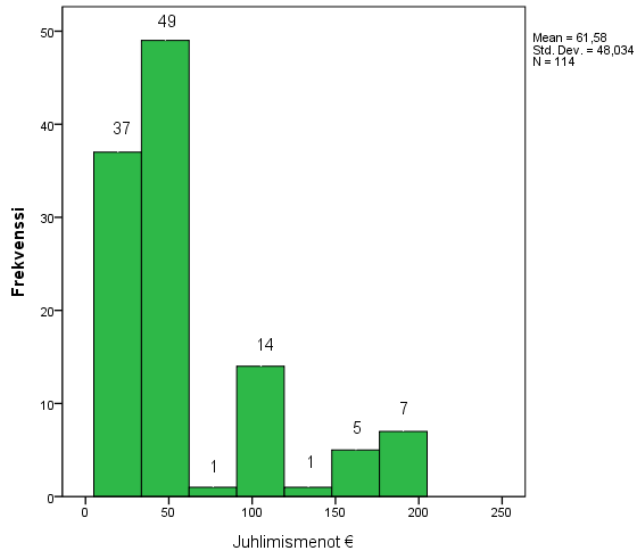
Kuvio 19. Asumismenojen määrä € kuukaudessa (n=171)

Kuvion 20 mukaan keskimääräiset kuukausittaiset menot matkapuhelimeen ja Internettiin olivat noin 35 euroa henkilöä kohden. Matkapuhelin ja Internet-menojen määrä vaihteli 10 eurosta 100 euroon kuukaudessa. (LIITE 6)

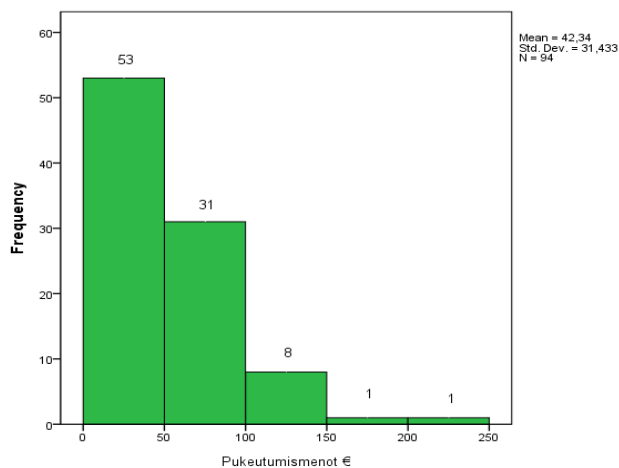
Kuvio 20. Matkapuhelin- ja Internetmenojen määrä € kuukaudessa (n=146)

Juhlismenot kohta sai neljänneksi eniten vastauksia. Kuviosta 21 nähdään, että noin 114 vastaajaa ilmoitti keskimääräisen kuukauden aikana juhlimiseen käyttämänsä euromäärän. Keskimääräiset kuukausittaiset juhlimismenot olivat noin 60 euroa henkilöä kohden. Juhlismenon määrä vaihteli 10 eurosta 200 euroon kuukaudessa. (LIITE 6)

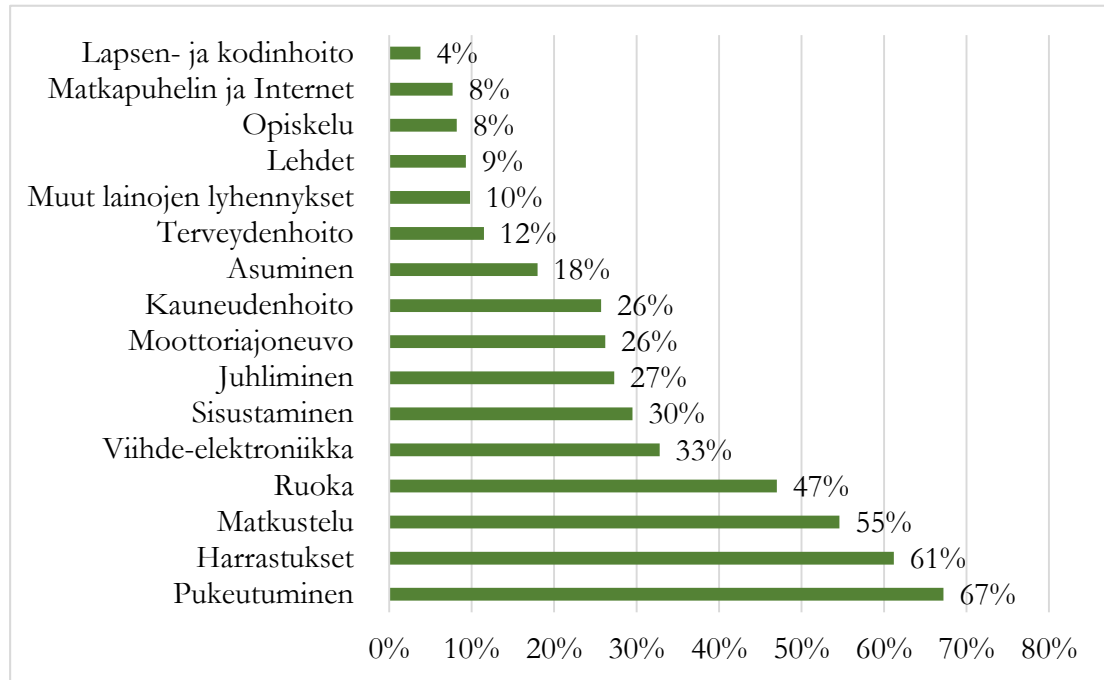
Kuvio 21. Juhlismenon määrä € kuukaudessa (n=114)

Kuukausittaisen keskimääräisen pukeutumismenoihin käytetyn euromäärän ilmoitti 94 vastaajaa. Kuviosta 22 käy ilmi, että kuukausittaiset pukeutumismenot olivat keskimäärin noin 40 euroa henkilöä kohden. Pukeutumismenon määrä vaihteli 5 eurosta 200 euroon. (LIITE 6)

Kuvio 22. Vastaajien pukeutumismenot kuukaudessa (n=94)

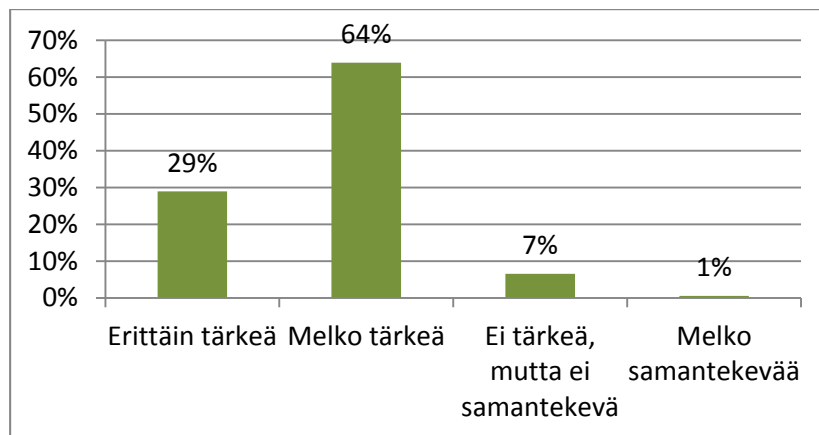
Tutkimukseen osallistuneista 186 henkilöä vastasi luottotietoja koskevaan kysymykseen. Noin 99 % vastaajista ilmoitti luottotietonsa olevan kunnossa. (LIITE 6). Kysymykseen ylimääräisen rahan mahdollisista käyttökohteista vastasi 183 henkilöä. Reilusti yli puolet eli noin 67 % heistä käyttäisi enemmän rahaa pukeutumiseen, noin 61 % harrastuksiin ja noin 55 % matkusteluun. Kuviossa 23 on eritelty ylimääräisen rahan käyttökohteet. (LIITE 6)

Kuvio 23. Ylimääräisen rahan käyttökohteet (n=183)

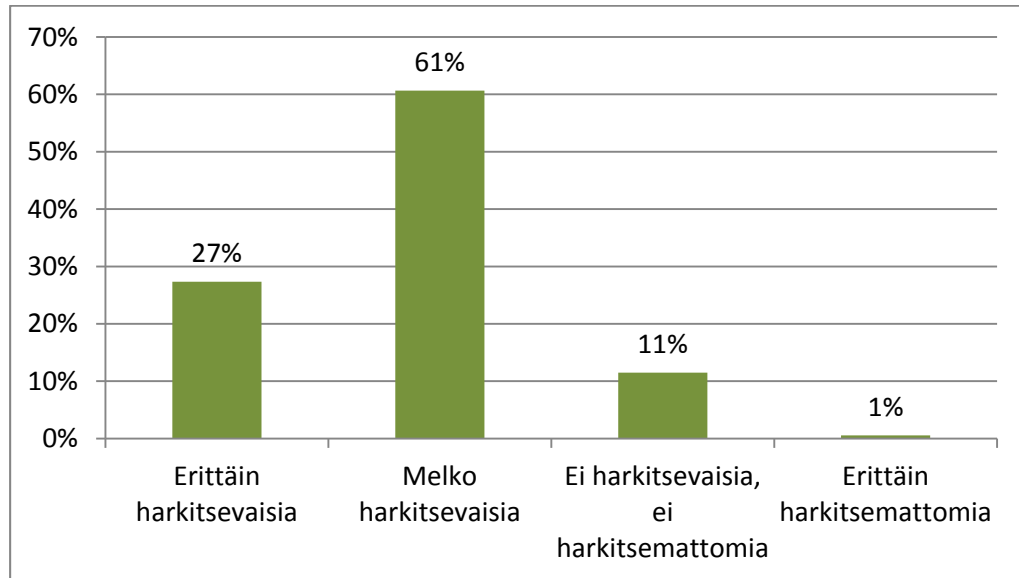
Asenteet ja arvostukset

Neljännessä osiossa kysyttiin vastaajien taloudenhoitoon liittyviä asenteita ja arvostuksia. Noin 93 % 183 vastaajista (kuvio 24) koki pankki- ja talousasioiden tuntemisen vähintään melko tärkeänä tai erittäin tärkeänä. (LIITE 7)

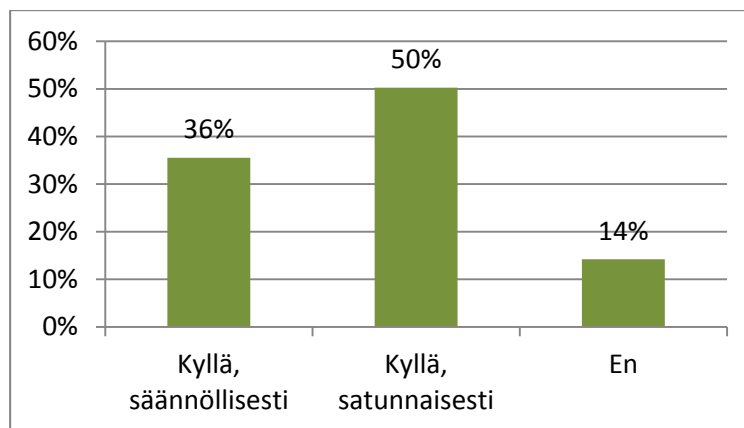
Kuvio 24. Pankki- ja talousasioiden tunteminen (n=183)

Vanhempien kulutuskäyttäytymisestä kysyttiin monivalintakysymyksellä. Kysymyksessä oli viisi eri vastausvaihtoehtoa, mutta vaihtoehtoa ”melko harkitseemattomia” ei valinnut yksikään kyselyyn osallistuneista. Noin 88 % vastaajien vanhemmista oli joko erittäin harkitsevaisia tai melko harkitsevaisia. Suurimmalla osalla vastaajista, noin 61 %:lla, vanhemmat olivat kuluttajina melko harkitsevaisia. Kuviossa 25 on esitelty eri tyyppisten kuluttajien prosenttiosuudet. (LIITE 7)

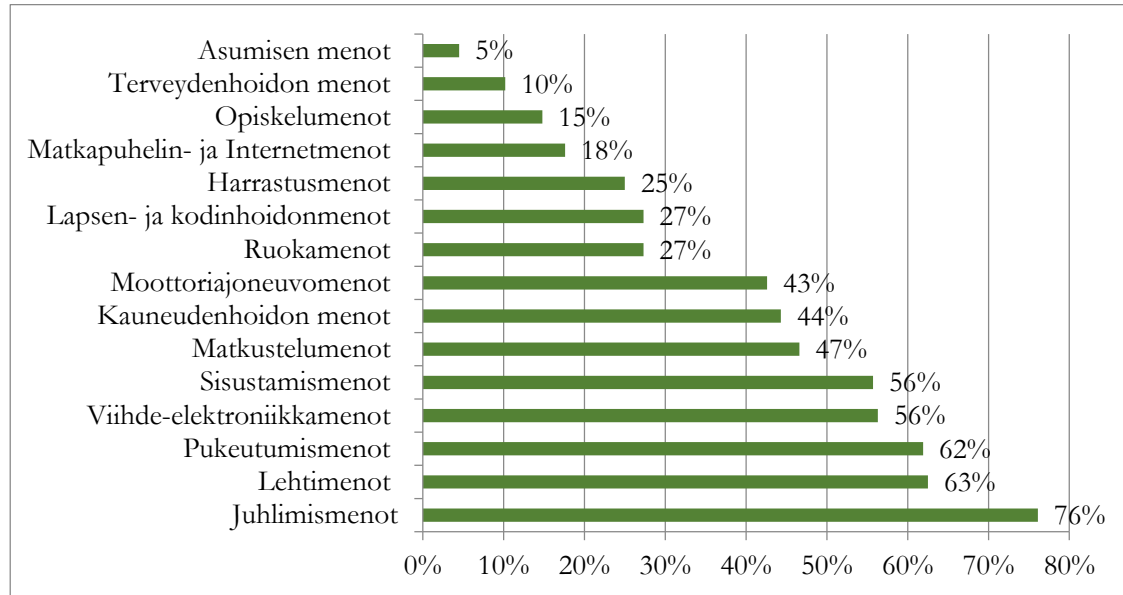
Kuvio 25. Millaisia kuluttajia ja rahankäyttäjiä vanhemmat ovat (n=183)

Noin 86 % vastanneista ilmoitti säästävänsä. Kaikista säästävistä satunnaisesti säästävien osuus oli 50 % ja säännöllisesti säästävien osuus oli noin 36 %. Tätä jakaumaa on esitetty kuviossa 26. (LIITE 7)

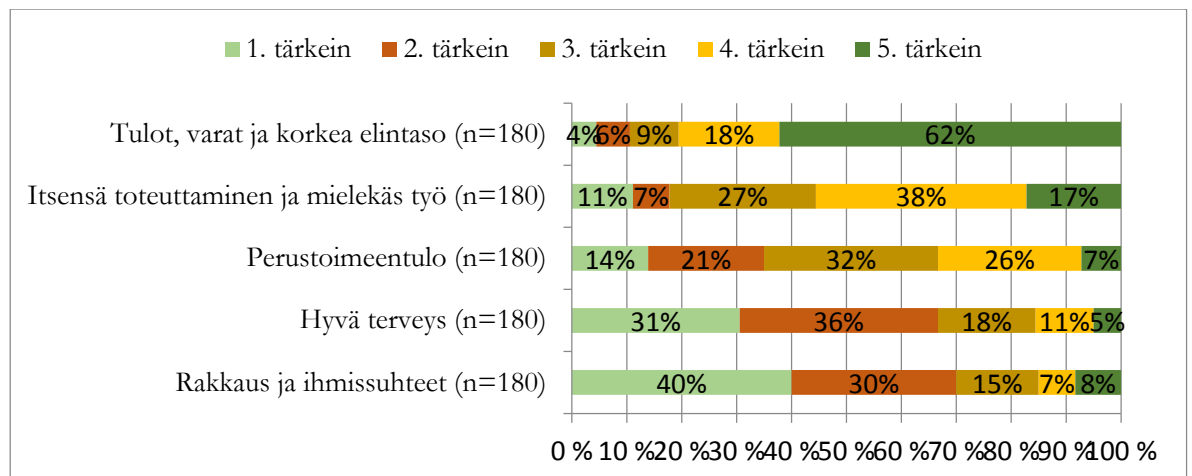
Kuvio 26. Säästäminen (n=183)

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat kuviossa 27 esitetyn mukaisesti valmiita tinkimään eniten juhlimismenoista 76 % (n=134), lehtimenoista 63 % (n=110) sekä pukeutumisen menoista 62 % (n=109). (LIITE 7)

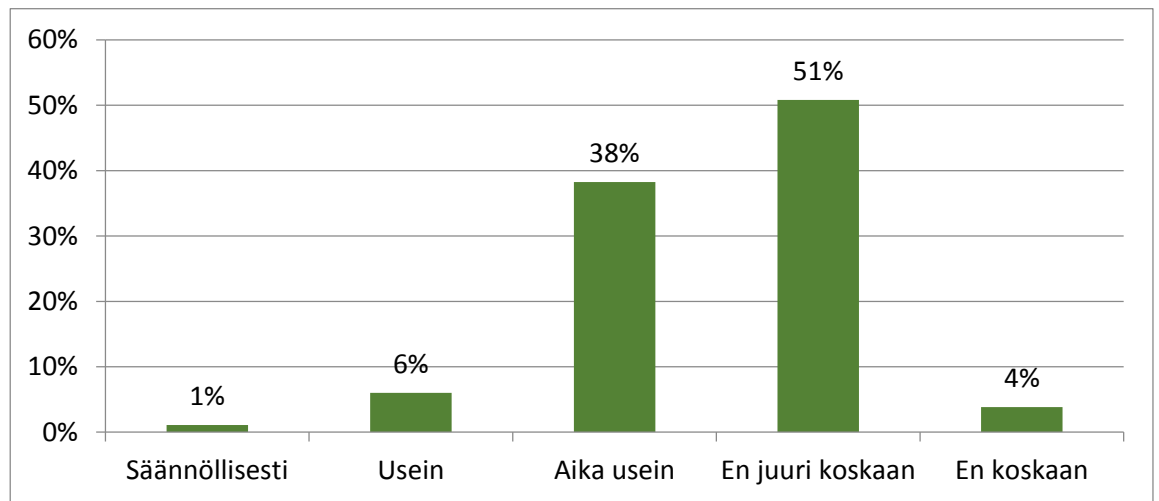
Kuvio 27. Menot, joista ollaan valmiita luopumaan (n=182)

Vastaajia pyydettiin asettamaan viisi tärkeää väittämää järjestykseen niin, että numero 1 oli tärkein ja numero 5 oli vähiten tärkein. Kysymykseen vastasi 180 opiskelijaa. Ensimmäiseksi tärkein kohtaan vastanneista noin 40 % piti tärkeimpänä rakkautta ja ihmissuhteita. Toiseksi tärkein kohtaan vastanneista noin 36 % piti tärkeimpänä hyvää terveyttä. Kolmanneksi tärkein kohtaan vastanneista noin 32 % piti tärkeimpänä perus toimeentuloa. Neljänneksi tärkein kohtaan vastanneista noin 38 % piti tärkeimpänä itsensä toteuttamista ja mielekästä työtä. Viidenneksi tärkeimpään kohtaan vastanneista noin 62 % piti tärkeimpänä tuloja, varoja ja korkeaa elintaso. Vastausjakaumaa on esitelty kuviossa 28. (LIITE 7)

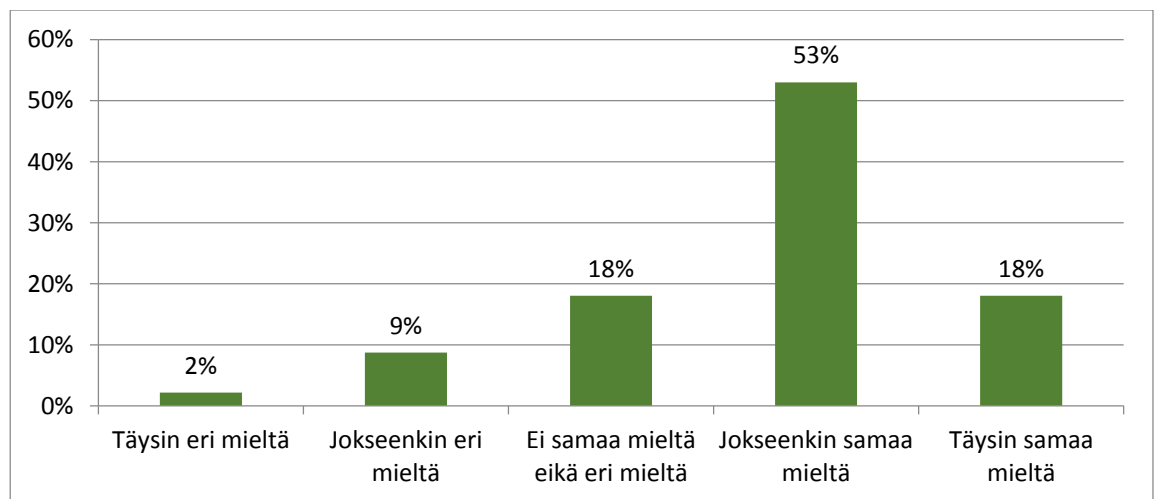
Kuvio 28. Tärkeät asiat järjestykseen (n=180)

Yli puolet kyselyyn vastanneista opiskelijoista ei tee ostoksia hetken mielijohteesta juuri koskaan. Ostosten tekemisen prosenttijakaumaa on esitelty kuviossa 29. (LIITE 7)

Kuvio 29. Ostosten tekeminen hetken mielijohteesta (n=183)

Yli puolet eli noin 53 % opiskelijoista vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä siitä, että he olisivat onnellisempia, jos heillä olisi enemmän rahaa. Noin 2 % vastaajista oli sitä mieltä, että raha ei ole onnellisuuden tae. Kuviossa 30 on nähtävissä vastausten prosenttijakaumat. (LIITE 7)

Kuvio 30. Olisin onnellisempi, jos minulla olisi enemmän rahaa (n=183)

Sukupuolten väliset erot

Tutkimuksessa selvitettiin Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden talousasioita yleisellä tasolla. Muutamissa asenteissa ja käytännöissä oli naisten ja miesten välillä eroja. Kyselyyn vastanneista naisista noin 38 % työskenteli opintojen ohella. Miesten vastaava luku oli noin 30 %. Naisista noin 47 % ja miehistä 28 % teki ostoksia hetken mielijohteesta aika usein. Miehistä noin 61 % ja naisista ainoastaan noin 42 % valitsi vaihtoehdon ”en juuri koskaan tee heräteostoksia hetken mielijohteesta”. Tuloksista ilmeni, että miehistä noin 23 % ja naisista noin 13 % oli täysin samaa mieltä siitä, että he suurempi käytettävissä oleva rahamäärä tekisi heidät onnellisemmaksi. Jokseenkin samaa mieltä rahan lisäämästä onnellisuudesta oli noin 60 % naisista ja noin 45 % miehistä. Pankki- ja talousasioiden tuntemisen koki erittäin tärkeäksi noin 34 % miehistä ja noin 25 % naisista. (LIITE 8)

4.3 Johtopäätökset

Tutkimuksessa haluttiin selvittää Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutukseen ja taloudenhallintaan liittyviä asioita. Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää, mistä Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijat saavat tulonsa, miten tulot riittävät, mihin tulot kulutetaan, mistä menoista ollaan valmiita luopumaan sekä miten tärkeänä pankki- ja talousasioiden tuntemista pidetään.

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden pääasiallinen tulonlähde oli opintotuki. Tulosten mukaan vain murto-osa opiskelijoista työskenteli opintojen ohella. Tulonlähteitä koskevassa kysymyksessä työskentelystä käytettiin termiä ”ansiotyö”. Tätä kohtaa olisi ehkä ollut syytä tarkentaa, koska muutamat vastaajat olivat valinneet vaihtoehdon ”muu” ja kirjoittaneet vaihtoehdon perään osa-aikatyö. Lienee ollut mahdollista, että muutamat vastaajat olivat mieltäneet ansiotyön ja osa-aikatyön eri asiaksi, vaikka ansiotyöllä tarkoitettiin kysymyslomakkeessa myös osa-aikatyötä.

Keskimääräiset kuukausitulot olivat noin 401 - 600 euroa. Nämä tiedot tukevat sitä oletusta, että nuoret elävät muuta väestöä enemmän tulonsiirtojen varassa. Lähes kaikki vastaajat osasivat luonnehtia taloudellista tilannettaan. Suurimmalla osalla vastaajista tulot olivat pienemmät kuin menot. Taloudellista tilannetta kysyttäessä vastaajaa pyydettiin valitsemaan viidestä eri vaihtoehdosta hänelle parhaiten soveltuva vaihtoehto. Kysymyksen asettelussa ei

huomioitu sitä seikkaa, että tulojen ollessa menoja pienemmät, taloutta voidaan koettaa hallita muullakin tavalla kuin säästämällä tai lainaa ottamalla. Näin tieto taloudenhallinnan eri keinoista jäi hiukan puutteelliseksi.

Pienituloisten kulutusta on tutkittu 1990 -luvun lopulla toteutetussa ”Vähimmäisturvan taso”-hankkeessa. Tämän opinnäytetyön tutkimusten tuloksista voidaan tehdä yhteneväisiä johtopäätöksiä ko. hankkeen kanssa. Asumiseen ja ruokailuun liittyvät menot vievät tutkimuksen mukaan keskimäärin kuukausittain suurimman osan opiskelijoiden tuloista. Tämä tulos tukee sitä ajatusta, että pienituloisten talouksien menoja hallitsevat välttämättömyyskulutukseen liittyvät menot.

Yllättävästi jopa 114 opiskelijaa osasi määritellä kuukausittain juhlimiseen keskimäärin käyttämänsä euromäärän. Kuitenkin ainoastaan 29 opiskelijaa ilmoitti kuukausittaiset terveydenhoitomenonsa. Vastausten jakauma johtunee siitä, että juhliminen ja sosiaaliset kontaktit ovat opiskelijoille tärkeitä. Tästä voitaneen tehdä se johtopäätös, että pienituloisten kulutuskäyttäytymisessä on havaittavissa yhteiskunnan laatuvaatimuksiin sisältyviä sosiaalisia ja kulttuurisia tarpeita. Juhliminen kuuluu opiskelijakulttuuriin ja pienistä tuloista huolimatta juhliminen on menoerä, johon ollaan valmiita panostamaan. Juhlimismenot ovat toisaalta myös menoerä, josta ollaan valmiita luopumaan. Noin 76 % vastanneista oli tarvittaessa valmis luopumaan juhlimismenoista. Myös lehti- ja pukeutumismenoista oltiin tarpeen vaatiessa valmiita luopumaan. Opiskelu-, terveydenhoidon- ja asumismenot sijoitettiin listan toiseen päähän eli niistä ei oltu valmiita luopumaan. Tästä voitaneen päätellä se, että tutkimukseen vastanneiden opiskelijoiden arvomaailma on hyvinvointikeskeinen.

Tutkimukseen osallistuneilla Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoilla oli verrattain vähän lainoja. Yleisin laina oli opintolaina, jota oli ainoastaan 57 opiskelijalla. Muita vastausvaihtoehtoisissa olleita lainoja oli ainoastaan yksittäisillä henkilöillä. Voitaneen olettaa, että opiskelijat lykkäävät hankintoja, koska opiskeluaikana tulokehityksen tulevaisuudennäkymät ovat heikot. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat maksoivat laskunsa ajallaan. Noin yli puolet opiskelijoista suunnitteli talouttaan ja säästi rahaa. Jopa noin 60 % vastanneista koki pankki- ja talousasioiden tuntemisen erittäin tärkeänä. Nämä oletukset tukevat sitä tosiasiaa, että yksilön kulutuskäyttäytymiselle on ominaista joustaviin ja vaihteleviin tilanteisiin sopeutuminen. Kokonaisuutena tarkasteltuna tutkimukseen osallistuneiden Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden luottotiedot olivat kunnossa ja he hoitivat raha- ja talousasiansa hyvin.

Valtaosa kysymykseen vastanneista opiskelijoista oli naimattomia ja lapsettomia ja he eivät olleet mukana työelämässä. Tämä selittänee osittain heidän kulutustarpeitaan ja kulutustaan. Täältä tutkittava kohderyhmä kuului niin sanottuun x-sukupolveen, jonka edustajien ikäkauma on 18 - 45 vuoden välillä. Ylimääräisen rahan käyttökohteiden vastausjakauman perusteella voidaan todeta, että näiden tutkimukseen osallistuneiden Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kiinnostus suuntautuu x-sukupolvelle ominaisella tavalla pukeutumiseen, harrastuksiin sekä matkusteluun.

Asioiden tärkeysjärjestystä mitattaessa löydettiin opiskelijoiden vastauksista yhtäläisyyksiä yleisten suomalaisten onnellisuuden vaikuttavien tekijöiden kanssa. Rakkaus- ja ihmissuhteet sekä hyvä terveys koettiin keskimäärin tärkeämpänä kuin tulot, varat ja korkea elintaso. Näissä olosuhteissa ja tämän aineiston perusteella tutkimuksesta saadut tulokset voitaneen yleistää koskemaan kyselyyn vastannutta opiskelijakuntaa. Jos tutkimus suoritettaisiin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, tuloksissa voisi olla vaihtelevaisuutta. Pääkaupunkiseudulla on enemmän kulutusmahdollisuuksia kuin pienissä kaupungeissa, eri paikkakuntien opiskelijoiden asenteissa ja arvostuksissa voi olla eroja ja hintataso esimerkiksi vuokrien ja ruuan suhteen voi poiketa paljonkin pääkaupunkiseudun ja muun Suomen välillä. Tähän tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista suurin osa eli noin 60 % oli kotoisin Kainuusta.

Sukupuolten välisiä eroja tutkittaessa oli huomattavissa, että tutkimukseen osallistuneet naisopiskelijat tekivät heräteostoksia miesopiskelijoita herkemmin. Miesopiskelijoille rahan merkitys oli hiukan suurempi kuin naisopiskelijoille. Miehet kokivat pankki- ja talousasioiden tuntemisen tärkeämmäksi kuin naiset. Sukupuolten välillä ei ollut kovin suuria eroavaisuuksia.

Tämän tutkimuksen voisi toistaa Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoille muutaman vuoden päästä uudelleen ja tarkastella sitä, ovatko asiat muuttuneet. Tutkimuksen voisi myös toistaa esimerkiksi eri ikäryhmälle ja tarkastella muutamia yksittäisiä kulutukseen vaikuttavia tekijöitä syvemmällä tasolla. Yksi kriteeri voisi olla se, vaikuttavatko ikä ja perhemuoto pankki- ja talousasioiden hoitamiseen.

5 POHDINTA

Nuoria arvostellaan usein holtittomiksi rahankäyttäjiksi ja mediassa käydään paljon keskustelua nuorten maksuhäiriöistä sekä muista taloudellisista ongelmista. Nämä kanavat antavat helposti vääristyneen kuvan nuorten opiskelijoiden kulutuskäyttäytymisestä. Ilokseni huomasin tutkimukseni edetessä nämä stereotyyppit vääriksi. Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoille tehdyn tutkimuksen tulosten perusteella voi suhtautua luottavaisin mielin tulevaisuuden yhteiskuntaan, jossa näin fiksun ja terveen elämänasenteen ja kulutusmallin omaavat persoonat vaikuttavat.

Tämä opinnäytetyö oli ensimmäinen kvantitatiivinen tutkimus, jonka olen koskaan tehnyt. Tutkimuksessani on paljon asioita, jotka onnistuivat hyvin. Näitä ovat esimerkiksi kyselylomake, tiedonkeräysmenetelmät sekä yhteistyö Kajaanin ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden kanssa. Koen oppineeni tätä työtä tehdessäni paljon uusia asioita tilastotieteestä sekä talouden hallintaan ja kulutukseen liittyvistä asioista. Vaikka työn aikataulutuksessa tapahtuneen virheen vuoksi tutkimusprosessi oli koko ajan keskimäärin kahdesta kolmeen viikkoa suunnitellusta aikataulusta jäljessä, sain työni valmiiksi määräaikaan mennessä. Aikataulutukseen ei oltu huomioitu lokakuussa olevan itsenäisen opiskelun viikon vaikutusta työn aikatauluun eikä sitä, että kyselylomakkeen laatiminen, muokkaaminen, testaaminen ja vastausten yksittäinen syöttäminen tilasto-ohjelmaan vaatii paljon taustatyötä, aikaa ja panostamista. Oman haasteensa työhön toi myös SPSS -tilasto-ohjelma, jonka eri toimintojen hyödyntämisen olin lähestulkoon kokonaan unohtanut.

Olen erittäin ilahtunut siitä, että Kajaanin ammattikorkeakoulun opettajat olivat auttavaisia ja yhteistyöhaluisia tätä työtä koskevissa asioissa. Ilman opettajien yhteistyöapua ja tuntien alussa suoritettuja kyselyitä minun ei olisi millään ollut mahdollista saada kyselyyn 187 vastausta neljässä päivässä. Vierailut eri alojen opiskelijoiden luona oppituntien alussa oli yksi parhaimmista tähän opinnäytetyöhön kuuluneista osa-alueista.

Jos yksikin tähän tutkimukseen osallistunut tai tätä tutkimusraporttia lukeva henkilö pohdiskelee tämän opinnäytetyön innoittamana omia raha-asioitaan ja omaa taloudellista tilannettaan, on työni onnistunut täyttämään sataprosenttisesti oman henkilökohtaisen työlleni asettaman tavoitteen.

LÄHTEET

- Ahlqvist, K. 2010. Kulutus, tieto, hallinta. Kulutuksen tilastoinnin muutokset 1900 -luvun Suomessa. Saatavilla: http://tilastokeskus.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-244-230-7.pdf. (Luettu 30.10.2013.)
- Ahlqvist, K. & Raijas, A. 2004 a. Erilaisia kulutusuria Suomessa. Helsinki: Edita.
- Ahlqvist, K. & Raijas, A. 2004 b. Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Autio, M., Eresmaa, I., Heinonen, V., Koljonen, V., Paju, P. & Wilska T.-A. 2002. Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Bergström, S. & Leppänen, A. 2007. Markkinoinnin maailma. Helsinki: Edita.
- Bocock, R. 1997. Consumption. Great Britain: Clays Ltd.
- Finanssialan keskusliitto. 2009. Nuorten rahankäyttötutkimus. Saatavilla: http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Nuorten_rahankayttotutkimus_2009.pdf. (Luettu 10.10.2013.)
- Finanssialan keskusliitto. 2012. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. Saatavilla: http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Saastaminen_luotonkatytto_ja_maksutavat_2012.pdf (Luettu 7.10.2013).
- Goldsmith, E. 2000. Resource Management for Individuals and Families. Second Edition. United States Of America: Wadsworth.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Heinonen, V. 2000. Tieteessä tapahtuu. Nälkämaasta moderniksi yhteiskunnaksi. Saatavilla: <http://www.tieteessatapahtuu.fi/006/heinonen.htm> (Luettu 23.10.2013).
- Helsingin Sanomat. 28.10.2013. Elinkeinoelämän luottamus talouskehitykseen parani - kuluttajien usko heikkeni. Saatavilla: <http://www.hs.fi/talous/Elinkeinoel%C3%A4m%C3%A4n+luottamus+talouskehitykseen+parani++kuluttajien+usko+heikkeni/a1382927456596>. (Luettu 6.11.2013).
- Hirvilahti, R., Koivisto, E. & Mattlar, H. 1994. Markkinointi. Porvoo: WSOY.
- Kaartinen, R. & Lähteenmaa, J. 2006. Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja? Helsinki: Edita.
- Kansaneläkelaitos 2013 a. Opiskelijan tuet. Saatavilla: <http://www.kela.fi/opiskelijat>. (Luettu 3.10.2013).
- Kansaneläkelaitos 2013 b. Verotus. Saatavilla: http://www.kela.fi/maara_verotus. (Luettu 31.10.2013)
- Kosunen, V. 1999. Paljonko on riittävästi. Vähimmäisetuuksien riittävyyden arviointia kulutuksen näkökulmasta. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kotler, P. 1996. Marketing Management. Ninth Edition. New Jersey: Prentice Hall, Upper Saddle River.
- Lammi, M., Peura-Kapanen, L. & Timonen, P. 2010. Kulutuksen määrät ja tyylit talouden muutoksissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2010. Tampere: Juvenes Print. Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Lampikoski, K. & Lampikoski, T. 2000. Kuluttajavisiot. - Näköaloja kuluttajakäyttötymisen tulevaisuuteen.
- Luottokortti opiskelijalle. 2011. Saatavilla: <http://www.luottokortti.org/luottokortti-opiskelijalle.html>. (Luettu 10.10.2013.)
- Nars, K. 2006. Raha ja onni. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Niemelä, M. 2005. Tulot, kulutus ja toimeentulo. Tutkimuksia pienituloisuuden ja kulutuksen välisistä yhteyksistä. Turku: Painosalama Oy.
- Niemelä, M. & Rajas, A, 2012. Kohtuullinen kulutus ja perusturvan riittävyys. Näkökulmia kohtuullisen kulutuksen määrittelyyn ja mittaamiseen. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33563/Selosteita80.pdf?sequence=3>. (Luettu 11.9.2013).
- Ojala, K. 2009. Irti tavarasta. Keuruu: Otavan kirjapaino.
Opintotukilaki 21.1.1994/65. Saatavilla: <http://plus.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/19940065>. (Luettu 3.10.2013).
- Peura-Kapanen, L. & Raiskinmäki, K. 2006. Kulutusluottokatsaus marraskuu 2006. Saatavilla: http://www.ncrc.fi/files/4961/100_2006_tyoseloste_kulutusuotot.pdf. (Luettu 21.10.2013).
- Piskonen, E. 2006. Helppoilla luotoilla umpikujan: tutkimus kulutusluotoilla ylivelkaantuneista Takuu-Säätiön asiakkaista. Helsingin yliopisto. Taloustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Puustinen, L. 2008. Miten kuluttajia tuotetaan? Kolumni. Saatavilla: <http://maailmantalous.net/fi/artikkeli/kolumni-miten-kuluttajia-tuotetaan>. (Luettu 24.9.2013).
- Saarinen, H., 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Turunen, S., Sario, T., Tainio R. & Luukko, M. 2005. Kuluttajan käsikirja. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Verohallinto 2010. Opintolainavähennys. Saatavilla: [http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Opiskelu/Opintolainavahennys\(9415\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Opiskelu/Opintolainavahennys(9415)) (Luettu 7.10.2013).
- Vilenius, E. 2008. Säästökirja. Elä enemmän, maksa vähemmän. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Västilä, T. 2013. Hallitse talouttasi - ja elämäsi! OP-Pohjolarhymän asiakaslehti 4/2013, 19 - 20. Tampere: Forssa Print.

LIITTEET

Liite 1 Tutkimuslupa

Liite 2 Kysymyslomake

Liite 3 Vastaajien taustatiedot

Liite 4 Vastaajien taloudellinen tilanne

Liite 5 Lainat ja luotot

Liite 6 Taloudenhoito ja menojen rakenne

Liite 7 Asenteet ja arvostukset

Liite 8 Sukupuolten väliset erot

KAJAANIN KAUPUNKI
Kajaanin ammattikorkeakoulu

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Muu päätös

Sivu
1

Viranhaltija ja virka-asema
Ammattikorkeakoulun rehtori

Päivämäärä / §
12.9.2013/ § 25

Asia	Tutkimusluvan myöntäminen opiskelijoiden kulutuskäyttämistä selvittävän kyselyn suorittamiseksi opinnäytetyötä varten (Hilkka Tolonen, KHL10H)
Päätös ja sen perustelut	<p>Kajaanin ammattikorkeakoulun Liiketalouden koulutusohjelman (KHL10H) opiskelija Hilkka Tolonen tekee opinnäytetyönään tutkimuksen aihealueena opiskelijoiden kulutuskäyttämisen. Opinnäytetyötä varten hän 10.9.2013 päivätyllä sähköpostillaan pyytää lupaa saada tehdä kyselytutkimus Kajaanin ammattikorkeakoulun aloittaville ja jatkaville opiskelijoille oppituntien alussa. Tutkimus suoritetaan anonyyminä lomakekyselynä suomenkielisille koulutusaloille. Kysely kohdistetaan kaikkiin aloihin niin, että vastaukset saadaan vähintään kahdelta eri ryhmältä jokaiselta alalta. Kysely toteutetaan lokakuun 2013 aikana. Opiskelijoiden osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista. Opinnäytetyön ohjaajana toimii yliopettaja Jaana Lappalainen.</p> <p><u>Rehtorin päätös:</u> Myönnän opiskelija Hilkka Toloselle luvan suorittaa kyselytutkimuksen Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Opiskelijoiden henkilötietoja ei luovuteta. Oppituntien käytöstä on sovittava ao.opettajien kanssa.</p> <p>Päätöksen perustelu: Kajaanin ammattikorkeakoulun säännöt 12 §</p> <p><u>Lisätiedot:</u> hallinto- ja talousjohtaja Merja Mäkinen, puh. (08) 6189 9601 tai 044 7101 601, sähköposti etunimi.sukunimi@kamk.fi</p>
Päätöksenteko-oikeus	Kajaanin ammattikorkeakoulu -liikelaitoksen johtosääntö 6 §
Allekirjoitus	 Rehtori Turo Kilpeläinen
Päätös yleisesti nähtävillä	Paikka ja aika Kajaanin ammattikorkeakoulun toimistossa maanantaisin klo 10-12, Ketunpolku 3, 87100 Kajaani.
Oikaisuvaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimuksen voi tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuuteen päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään ja postiosoite Kajaanin ammattikorkeakoulu -liikelaitoksen johtokunta, PL 52, 87101 KAJAANI, sähköposti: kajaanin.amk@kamk.fi
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenten katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoitmana aikana tai erilliseen tiedoksisaanitodistukseen merkittynä aikana. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa katsotaan asianosaisen saaneen päätöksestä tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
Muutoksenhaku	Valituskielto ja sen peruste ☐ Erillinen muutoksenhakuohje
Tiedoksianto asianosaiselle	Asianosainen Hilkka Tolonen (KHL10H) Miten

KAJAANIN KAUPUNKI
Kajaanin ammattikorkeakoulu

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS
Muu päätös

Sivu
2

Viranhaltija ja virka-asema
Ammattikorkeakoulun rehtori

Päivämäärä / §
12.9.2013/ § 25

	☒ Lähetetty postitse	☐ Luovutettu	☐ Muulla tavalla, miten?	12.9.13
	Tiedoksiantajan allekirjoitus ja virka-asema		Vastaanottajan allekirjoitus	
	Anne Väätäinen, johdon assistentti			
Sisäinen jakelu	Jaana Lappalainen, osaamisaluejohtajat, Merja Mäkinen			

KYSELY KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUN OPISKELIJOILLE

Arvoisa opiskelija,

teen oppinnäytetyötä, jossa tutkin Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kulutuskäyttäytymistä. Tämä kysely suoritetaan Kajaanin ammattikorkeakoulun suomenkielisten koulutusalojen aloittaville ja jatkaville opiskelijoille, yhteensä kymmenelle eri ryhmälle. Pyydän sinua vastaamaan tähän kyselyyn. **Vastaukset käsitellään niin, että yksittäisen vastaajan henkilöllisyys ei paljastu.** Kyselyn tulosten hyödyntämisen avulla pyritään edistämään Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoiden hyvinvointia ja jaksamista.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 20 minuuttia. Huomaathan, että kyselylomake on kaksipuolinen. Kyselyn tulokset ovat saatavilla joulukuun puolessa välissä. Jokaisen kysymyksen kohdalla näet vastausohjeet. Kyselyyn ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Lue kysymys huolellisesti ja vastaa rehellisesti valitsemalla sopivaksi katsomasi vaihtoehto. Vastaathan kaikkiin kysymyksiin. Ainoastaan kysymykset numero kaksi (2) ja kahdeksan (8) ovat vaihtoehtoisia, jos et ole avio/avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhhteessa eikä sinulla ole lainoja. Sinun osallistumisesi on tutkimuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää!

I TALOUDELLINEN TILANNE

1. Paljonko ovat keskimäärin omat henkilökohtaiset kuukausitulosi ennen veroja (sisältävät ansiotulot, opintotuen, lapsilisät, avustukset vanhemmilta)? Rastita ruutuun itseäsi koskeva tuloluokka. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

	0 – 200 €
	201 – 400 €
	401 – 600 €
	601 – 800 €
	801 – 1000 €
	1001 – 1200 €
	1201 – 1400 €
	1401 – 1600 €
	1601 – 1800 €
	1801 – 2000 €
	yli 2000 €

VASTAA KYSYMYKSEEN 2. VAIN, JOS OLET AVOLIITTOSSA, AVOLIITTOSSA TAI REKISTERÖIDYSSÄ PARISUHTEESSA. Muutoin voit siirtyä suoraan kysymykseen 3.

2. Paljonko ovat keskimäärin puolisoasi kuukausitulot ennen veroja? Rastita ruutuun puolisoasi koskeva tuloluokka. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

	0 – 200 €
	201 – 400 €
	401 – 600 €
	601 – 800 €
	801 – 1000 €
	1001 – 1200 €
	1201 – 1400 €
	1401 – 1600 €
	1601 – 1800 €
	1801 – 2000 €
	yli 2000 €

3. Mitkä ovat pääasiallisia tulonlähteitäsi? Voit valita useamman eri vaihtoehdon ympäröimällä tulonlähteen edessä olevan numeron.

1. Opintotuki (sisältää opintorahan ja asumislisän)
2. Opintolaina
3. Vanhemmat
4. Sukulaiset
5. Ansiotyö
6. Puolison tulot
7. Muu

4. Käytkö töissä opintojen ohella? Ympyröi oikean vaihtoehdon edessä oleva numero.

1. Kyllä
2. En

5. Mikä seuraavista väittämistä kuvaa tällä hetkellä parhaiten taloudellista tilannettasi? Ympyröi väittämä joka vastaa tilannettasi parhaiten. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

1. Tulot suuremmat kuin menot
2. Tulot yhtä suuret kuin menot
3. Tulot pienemmät kuin menot, käytän säästöjä
4. Tulot pienemmät kuin menot, otan lainaa
5. En osaa sanoa

II LAINAT JA LUOTOT

6. Onko sinulla luottokortteja? (huom. Visa-electron ei ole luottokortti) Ympyröi vastauksesi.

1. Kyllä
2. Ei

7. Onko sinulla lainoja? Ympyröi vastauksesi.

1. Kyllä
2. Ei

8. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, mitä lainoja sinulla on ja keskimäärin kuinka paljon? Voit valita useita eri vaihtoehtoja ympyröimällä vaihtoehdon edessä olevan numeron. Kirjoita selkeällä käsialalla keskimääräinen eri lainoista jäljellä oleva euromäärä sille varatulle viivalle. Vastauksen täytyy olla yksittäinen euromäärä esim. 150 €. Vastasta Ei voi ilmoittaa esim. 100- 150 €. **MIKÄLI VASTASIT EDELLISEEN KYSYMYKSEEN EI eli sinulla ei ole lainoja, siirry suoraan kysymykseen 9.**

1. Opintolaina	_____	€
2. Autolaina	_____	€
3. Laina kaverilta	_____	€
4. Asuntolaina	_____	€
5. Kulutusluotto	_____	€
6. Luotollinen pankkitili	_____	€
7. Kaupan osamaksuluotto	_____	€
8. Luottokorttilaina	_____	€
9. Laina vanhemmilta	_____	€
10. Muu	_____	€

III TALOUDENHOITO JA MENOJEN RAKENNE

9. Maksatko laskut pääsääntöisesti eräpäivään mennessä? Valitse itseäsi koskeva vaihtoehto. Ympyröi vastauksesi.

1. Kyllä
2. En

10. Suunnitteletko talouttasi? Valitse itseäsi koskeva vaihtoehto. Ympyröi vastauksesi.

1. Kyllä, säännöllisesti
2. Kyllä, satunnaisesti
3. En

11. Mihin kulutat rahaa ja keskimäärin paljonko kuukaudessa? Voit valita useita eri vaihtoehtoja ympyröimällä niiden edessä olevat numerot. Kirjoita selkeällä käsialalla keskimääräinen eri menoihin kuluva euromäärä sille varatulle viivalle. Vastauksen täytyy olla yksittäinen euromäärä esim. 150 €. Vastausta El voi ilmoittaa esimerkiksi 100- 150 €.

1. Asuminen _____ €
(sis. vuokra, asuntolainan lyhennys, vesi, sähkö, vastike, saunamaksu, pyykkitupamaksu, autopaikka)
2. Ruoka _____ €
3. Opiskelu _____ €
(sis. kirjat, materiaalit)
4. Matkapuhelin+ Internet _____ €
5. Lehdet (sanoma-, aikakaus- jne.) _____ €
6. Pukeutuminen _____ €
(sis. vaatteet, kengät, asusteet esim. laukut, vyöt, korut)
7. Terveystenhoito _____ €
8. Kauneushoito _____ €
9. Moottoriajoneuvo _____ €
10. Matkustelu _____ €
11. Juhliminen _____ €
12. Harrastukset _____ €
13. Sisustaminen _____ €
14. Lapsen- ja kodinhoito _____ €
15. Viihde-elektronikka _____ €
16. Muiden lainojen lyhennykset _____ €

12. Ovatko luottotietosi kunnossa? Voit valita vain yhden vaihtoehdon ympyröimällä ko. kohdan edessä olevan numeron.

1. Kyllä
2. Ei
3. En tiedä

13. Jos sinulla olisi ylimääräistä rahaa, mihin käyttäisit enemmän rahaa? Voit valita useamman vaihtoehdon ympyröimällä ko. vaihtoehdon edessä olevan numeron.

1. Asuminen
(sis. vuokra, asuntolainan lyhennys, vesi, sähkö, vastike, saunamaksu, pyykkitupamaksu, autopaikka)
2. Ruoka
3. Opiskelu
(sis. kirjat, materiaalit)
4. Matkapuhelin+ Internet
5. Lehdet (sis. sanoma-, aikakaus- jne.)
6. Pukeutuminen (sis. vaatteet, kengät, asusteet esim. laukut, vyöt, korut)
7. Terveystenhoito
8. Kauneushoito
9. Moottoriajoneuvo
10. Matkustelu
11. Juhliminen
12. Harrastukset
13. Sisustaminen
14. Lapsen- ja kodinhoito
15. Viihde-elektronikka
16. Muiden lainojen lyhennykset

IV ASEENTEET JA ARVOSTUKSET

14. Miten tärkeänä koet pankki- ja talousasioiden tuntemisen? Voit valita vain yhden vaihtoehdon ympyröimällä sen edessä olevan numeron.

1. Erittäin tärkeä
2. Melko tärkeä
3. Ei tärkeä, mutta ei samantekevä
4. Melko samantekevää
5. Erittäin samantekevää

15. Millaisia kuluttajia ja rahankäyttäjiä vanhempasi/hoitajasi ovat? Voit valita vain yhden vaihtoehdon ympyröimällä sen edessä olevan numeron.

1. Erittäin harkitsevaisia
2. Melko harkitsevaisia
3. Ei harkitsevaisia, ei harkitsevomattomia
4. Melko harkitsevomattomia
5. Erittäin harkitsevomattomia

16. Säästätkö rahaa niin sanotusti ”pahan päivän varalle” tai muuhun tarkoitukseen? Voit valita vain yhden vaihtoehdon ympyröimällä sen edessä olevan numeron.

1. Kyllä, säännöllisesti
2. Kyllä, satunnaisesti
3. En

17. Mistä menoista olet valmis tinkimään? Voit valita useamman eri vaihtoehdon ympyröimällä niiden edessä olevat numerot.

1. Asuminen
2. Ruoka
3. Opiskelu
4. Matkapuhelin+ Internet
5. Lehdet
6. Pukeutuminen
7. Terveystenhoito
8. Kauneushoito
9. Moottoriajoneuvo
10. Matkustelu
11. Juhlminen
12. Harrastukset
13. Sisustaminen
14. Lapsen- ja kodinhoito
15. Viihde-elektroniikka

18. Aseta seuraavat tärkeät asiat järjestykseen tämän hetkisessä elämässäsi numeroimalla ne yhdestä viiteen niin, että tärkein on numero 1 ja vähiten tärkein on numero 5.

- _____ Itsensä toteuttaminen ja mielekäs työ/tekeminen
- _____ Rakkaus ja ihmissuhteet
- _____ Hyvä terveys
- _____ Tulot, varat ja korkea elintaso
- _____ Perustoimeentulo

19. Teetkö ostoksia hetken mielijohteesta? Tämä kysymys Ei koske elintarvikkeita, niitä ei lasketa tähän. Voit valita vain yhden vaihtoehdon ympyröimällä sen edessä olevan numeron.

1. Säännöllisesti
2. Usein
3. Aika usein
4. En juuri koskaan
5. En koskaan

20. Olisin onnellisempi, jos minulla olisi enemmän rahaa. Rengasta sinulle sopivin vaihtoehto.

1. Täysin eri mieltä
2. Jokseenkin eri mieltä
3. Ei samaa mieltä eikä eri mieltä
4. Jokseenkin samaa mieltä
5. Täysin samaa mieltä

V TAUSTATIEDOT

21 . Ikäsi? _____ vuotta

22. Sukupuolesi? Ympyröi vastaus

1. Nainen

2. Mies

23. Kotipaikkakuntasi? Ympyröi vaihtoehdon edessä oleva numero. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

1. Uusimaa
2. Varsinais-Suomi
3. Satakunta
4. Kanta-Häme
5. Pirkanmaa
6. Päijät-Häme
7. Kymenlaakso
8. Etelä-Karjala
9. Etelä-Savo
10. Pohjois-Savo
11. Pohjois-Karjala
12. Keski-Suomi
13. Etelä-Pohjanmaa
14. Pohjanmaa
15. Keski-Pohjanmaa
16. Pohjois-Pohjanmaa
17. Kainuu
18. Lappi
19. Ahvenanmaa

24. Koulutuslasi? Ympyröi vaihtoehdon edessä oleva numero. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

1. Insinööri
2. Tradenomi
3. Restonomi
4. Sairaanhoitaja
5. Terveystenhoitaja
6. Liikunnanohjaaja

25. Siviilisäätyysi? Ympyröi vaihtoehdon edessä oleva numero. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

1. Naimaton, lapsia
2. Naimaton, ei lapsia
3. Naimisissa, lapsia
4. Naimisissa, ei lapsia
5. Rekisteröidyssä parisuhteessa, lapsia
6. Rekisteröidyssä parisuhteessa, ei lapsia
7. Eronnut, lapsia
8. Eronnut, ei lapsia
9. Leski, lapsia
10. Leski, ei lapsia

26. Miten asut? Ympyröi vaihtoehdon edessä oleva numero. Voit valita vain yhden vaihtoehdon.

1. Vuokralla
2. Vanhempien luona
3. Omistusasunnossa
4. Muulla tavalla

Kiitos vastaamisesta!

FREKVENSsit VASTAAJIEN TAUSTATIEDOISTA

Vastaajien sukupuolijakauma

		Sukupuolesi?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nainen	99	52,9	52,9	52,9
	Mies	88	47,1	47,1	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Vastaajien koulutusala

		Koulutusalsi?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Insinööri	36	19,3	19,3	19,3
	Tradenomi	55	29,4	29,4	48,7
	Restonomi	54	28,9	28,9	77,5
	Sairaanhoitaja	13	7,0	7,0	84,5
	Terveydenhoitaja	4	2,1	2,1	86,6
	Liikunnanohjaaja	25	13,4	13,4	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Vastaajien ikä

		Ikäsi?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18	2	1,1	1,1	1,1
	19	16	8,6	8,6	9,7
	20	45	24,1	24,2	33,9
	21	41	21,9	22,0	55,9
	22	26	13,9	14,0	69,9
	23	19	10,2	10,2	80,1
	24	8	4,3	4,3	84,4
	25	6	3,2	3,2	87,6
	26	8	4,3	4,3	91,9
	27	1	,5	,5	92,5
	28	3	1,6	1,6	94,1
	29	4	2,1	2,2	96,2
	30	3	1,6	1,6	97,8
	32	2	1,1	1,1	98,9
	38	1	,5	,5	99,5
	43	1	,5	,5	100,0
	Total	186	99,5	100,0	
Missing	System	1	,5		
	Total	187	100,0		

Vastaajien kotipaikkakunta

		Kotipaikkakuntasi?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Uusimaa	2	1,1	1,1	1,1
	Varsinais-Suomi	1	,5	,5	1,6
	Satakunta	1	,5	,5	2,1
	Kanta-Häme	1	,5	,5	2,7
	Pirkanmaa	2	1,1	1,1	3,7
	Päijät-Häme	1	,5	,5	4,3
	Kymenlaakso	1	,5	,5	4,8
	Etelä-Savo	1	,5	,5	5,3
	Pohjois-Savo	14	7,5	7,5	12,8
	Pohjois-Karjala	3	1,6	1,6	14,4
	Keski-Suomi	3	1,6	1,6	16,0
	Etelä-Pohjanmaa	1	,5	,5	16,6
	Pohjanmaa	1	,5	,5	17,1
	Keski-Pohjanmaa	4	2,1	2,1	19,3
	Pohjois-Pohjanmaa	37	19,8	19,8	39,0
	Kainuu	112	59,9	59,9	98,9
	Lappi	2	1,1	1,1	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Vastaajien siviilisäätty

		Siviilisäätty?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Naimaton, lapsia	14	7,5	7,6	7,6
	Naimaton, ei lapsia	153	81,8	82,7	90,3
	Naimisissa, lapsia	5	2,7	2,7	93,0
	Naimisissa, ei lapsia	3	1,6	1,6	94,6
	Rekisteröidyssä parisuhteessa, lapsia	1	,5	,5	95,1
	Rekisteröidyssä parisuhteessa, ei lapsia	6	3,2	3,2	98,4
	Eronnut, lapsia	1	,5	,5	98,9
	Eronnut, ei lapsia	2	1,1	1,1	100,0
	Total	185	98,9	100,0	
	Missing	System	2	1,1	
Total		187	100,0		

Vastaajien asumismuoto

		Miten asut?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Vuokralla	159	85,0	85,5	85,5
	Vanhempien luona	13	7,0	7,0	92,5
	Omistusasunnossa	12	6,4	6,5	98,9
	Muulla tavalla	2	1,1	1,1	100,0
	Total	186	99,5	100,0	
Missing	System	1	,5		
Total		187	100,0		

FREKVENSIT VASTAAJIEN TALOUDELLISESTA TILANTEESTA

Kuukausitulot

		Kuukausitulot			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-200	9	4,8	4,8	4,8
	201-400	9	4,8	4,8	9,6
	401-600	99	52,9	52,9	62,6
	601-800	34	18,2	18,2	80,7
	801-1000	12	6,4	6,4	87,2
	1001-1200	9	4,8	4,8	92,0
	1201-1400	5	2,7	2,7	94,7
	1401-1600	1	,5	,5	95,2
	1801-2000	3	1,6	1,6	96,8
	>2000	6	3,2	3,2	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Puolison tulot

		Puolison tulot			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-200	1	,5	1,5	1,5
	201-400	3	1,6	4,4	5,9
	401-600	19	10,2	27,9	33,8
	601-800	6	3,2	8,8	42,6
	801-1000	5	2,7	7,4	50,0
	1001-1200	4	2,1	5,9	55,9
	1201-1400	5	2,7	7,4	63,2
	1401-1600	1	,5	1,5	64,7
	1601-1800	7	3,7	10,3	75,0
	1801-2000	3	1,6	4,4	79,4
	>2000	14	7,5	20,6	100,0
	Total	68	36,4	100,0	
Missing	System	119	63,6		
Total		187	100,0		

Tulonlähteet

Onko opintotuki tulonlähteenäsi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	165	88,2	88,2	88,2
	Ei	22	11,8	11,8	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Onko opintolaina tulonlähteesi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	34	18,2	18,2	18,2
	Ei	153	81,8	81,8	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Ovatko vanhemmat tulonlähteesi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	69	36,9	36,9	36,9
	Ei	118	63,1	63,1	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Ovatko sukulaiset tulonlähteesi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	6	3,2	3,2	3,2
	Ei	181	96,8	96,8	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Onko ansiotyö tulonlähteeksi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	62	33,2	33,2	33,2
	Ei	125	66,8	66,8	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Ovatko puolison tulot tulonlähteeksi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	21	11,2	11,2	11,2
	Ei	166	88,8	88,8	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Onko tulonlähteeksi muu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä	29	15,5	15,5	15,5
	Ei	158	84,5	84,5	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

Työskentely opintojen ohella

Käytkö töissä opintojen ohella?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kyllä	64	34,2	34,4	34,4
	en	122	65,2	65,6	100,0
	Total	186	99,5	100,0	
Missing	System	1	,5		
Total		187	100,0		

Taloudellinen tilanne tällä hetkellä

Mikä seuraavista kuvaa tällä hetkellä parhaiten taloudellista tilannettasi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Tulot suuremmat kuin menot	26	13,9	13,9	13,9
	Tulot yhtä suuret kuin menot	50	26,7	26,7	40,6
	Tulot pienemmät kuin menot, käytän säästöjä	72	38,5	38,5	79,1
	Tulot pienemmät kuin menot, otan lainaa	29	15,5	15,5	94,7
	En osaa sanoa	10	5,3	5,3	100,0
	Total	187	100,0	100,0	

FREKVENSIT LAINOISTA JA LUOTOISTA

Luottokortit

Onko sinulla luottokortteja?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	32	17,1	17,1	17,1
ei	155	82,9	82,9	100,0
Total	187	100,0	100,0	

Lainat

Onko sinulla lainoja?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	67	35,8	35,8	35,8
ei	120	64,2	64,2	100,0
Total	187	100,0	100,0	

Statistics

	Opinto- laina	Auto- laina	Laina kave- rilta	Asunto- laina	Kulutus- luotto	Luotol- linen pankki- tili	Kaupan osamaksu- luotto	Luottokort- tilaina	Laina vanhem- milta	Muu laina
N Valid	57	1	1	8	2	2	3	6	3	1
Mis- sing	130	186	186	179	185	185	184	181	184	186
Mean	3279,82	10000, 00	20,00	70000,00	200,00	600,00	316,67	2075,00	483,33	600, 00
Std. Deviation	2958,973			38157,56 8	141,421	141,421	246,644	2681,371	381,881	
Range	12900	0	0	125000	200	200	450	5950	750	0
Mini- mum	100	10000	20	20000	100	500	150	50	150	600
Maxi- mum	13000	10000	20	145000	300	700	600	6000	900	600

FREKVENSIT TALOUDENHOIDOSTA JA MENOJEN RAKENTEESTA

Laskujen maksaminen eräpäivään mennessä

Maksatko laskut pääsääntöisesti eräpäivään mennessä?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid kyllä	181	96,8	96,8	96,8
en	6	3,2	3,2	100,0
Total	187	100,0	100,0	

Talouden suunnittelu

Suunnitteletko talouttasi?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kyllä, säännöllisesti	65	34,8	34,8	34,8
Kyllä, satunnaisesti	102	54,5	54,5	89,3
En	20	10,7	10,7	100,0
Total	187	100,0	100,0	

Rahan kulutus keskimäärin kuukaudessa kohteittain eriteltyinä

	Kulutus asumismenoihin kuukaudessa?	Kulutus ruokamenoihin kuukaudessa?	Kulutus opiskelumenoihin kuukaudessa?	Kulutus Puhe- lin&Internet menoihin kuukaudessa?	Kulutust lehtimenoihin kuukaudessa?
N Valid	171	181	88	146	16
Missing	16	6	99	41	171
Mean	372,33	151,13	34,94	34,77	11,44
Median	350,00	150,00	20,00	30,00	9,00
Std. Deviation	122,773	97,376	48,147	16,922	10,178
Range	770	580	395	90	37
Minimum	30	20	5	10	3
Maximum	800	600	400	100	40

	Kulutus pukeutumismenoihin kuukaudessa?	Kulutus terveydenhoitomenoihin kuukaudessa?	Kulutus kauneudenhoitomenoihin kuukaudessa?	Kulutus moottoriajoneuvomenoihin kuukaudessa?	Kulutusmatkustustenmenoihin kuukaudessa?
N Valid	94	29	52	71	54
Missing	93	158	135	116	133
Mean	42,34	24,31	26,73	100,56	73,67
Median	40,00	20,00	20,00	100,00	60,00
Std. Deviation	31,433	19,943	25,400	63,468	58,533
Range	195	95	157	290	380
Minimum	5	5	3	10	20
Maximum	200	100	160	300	400

	Kulutus juhlimis- menoihin kuukau- dessa?	Kulutus harrastus- menoihin kuukau- dessa?	Kulutus sisustus- menoihin kuukau- dessa?	Kulutus lapsen- ja kodinhoitoon kuukaudessa?	Kulutus viihde- elektroniikkaan kuukaudessa?	Kulutus muihin lainojen lyhen- nyksiin kuukau- dessa?
N Valid	114	66	23	10	21	10
Missing	73	121	164	177	166	177
Mean	61,58	76,15	28,04	102,00	34,05	184,60
Median	50,00	50,00	20,00	100,00	30,00	125,00
Std. De- viation	48,034	129,367	26,575	58,841	22,507	173,328
Range	190	990	95	190	95	484
Minimum	10	10	5	10	5	16
Maximum	200	1000	100	200	100	500

Luottotiedot

Ovatko luottotietosi kunnossa?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Per- cent
Valid	Kyllä	185	98,9	99,5	99,5
	Ei	1	,5	,5	100,0
	Total	186	99,5	100,0	
Missing	System	1	,5		
Total		187	100,0		

Jos sinulla olisi ylimääräistä rahaa, mihin sen käyttäisit

\$Ylim.raha Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
Ylimääräisen rahan käyttökoh- teet ^a	Käyttäisitkö enemmän rahaa asumiseen?	33	4,1%	18,0%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa ruokaan?	86	10,7%	47,0%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa opiskeluun?	15	1,9%	8,2%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa puhelimeen ja Internettiin?	14	1,7%	7,7%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa lehtiin?	17	2,1%	9,3%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa pukeutumiseen?	123	15,3%	67,2%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa terveydenhoitoon?	21	2,6%	11,5%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa kauneudenhoitoon?	47	5,8%	25,7%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa moottoriajoneuvoon?	48	6,0%	26,2%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa matkusteluun?	100	12,4%	54,6%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa juhlimiseen?	50	6,2%	27,3%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa harrastuksiin?	112	13,9%	61,2%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa sisustamiseen?	54	6,7%	29,5%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa lapsen- ja kodinhoitoon?	7	,9%	3,8%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa viihde-elektroniikkaan?	60	7,5%	32,8%
	Käyttäisitkö enemmän rahaa muihin lainojen lyhennyksiin?	18	2,2%	9,8%
	Total	805	100,0%	439,9%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

FREKVENSsit ASENTEISTA JA ARVOSTUKSISTA

Pankki- ja talousasioiden tunteminen

Miten tärkeänä koet pankki- ja talousasioiden tuntemisen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Erittäin tärkeä	53	28,3	29,0	29,0
	Melko tärkeä	117	62,6	63,9	92,9
	Ei tärkeä, mutta ei samantekevä	12	6,4	6,6	99,5
	Melko samantekevää	1	,5	,5	100,0
	Total	183	97,9	100,0	
Missing	System	4	2,1		
Total		187	100,0		

Vanhempien kulutus ja rahankäyttö

Millaisia kuluttajia ja rahankäyttäjiä vanhempasi ovat?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Erittäin harkitsevaisia	50	26,7	27,3	27,3
	Melko harkitsevaisia	111	59,4	60,7	88,0
	Ei harkitsevaisia, ei harkitsemattomia	21	11,2	11,5	99,5
	Erittäin harkitsemattomia	1	,5	,5	100,0
	Total	183	97,9	100,0	
Missing	System	4	2,1		
Total		187	100,0		

Säästäminen

Säästätkö niin sanotusti "pahan päivän varalle"					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Kyllä, säännöllisesti	65	34,8	35,5	35,5
	Kyllä, satunnaisesti	92	49,2	50,3	85,8
	En	26	13,9	14,2	100,0
	Total	183	97,9	100,0	
Missing	System	4	2,1		
Total		187	100,0		

Mistä menoista olet valmis luopumaan

\$luopumaan Frequencies				
		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
tinkimaan ^a	asumisen menoista?	8	,8%	4,5%
	ruokamenoista?	48	4,8%	27,3%
	opiskelumenoista?	26	2,6%	14,8%
	matkapuhelin ja Internet menoista?	31	3,1%	17,6%
	lehtimenoista?	110	10,9%	62,5%
	pukeutumismenoista?	109	10,8%	61,9%
	terveydenhoidon menoista?	18	1,8%	10,2%
	kauneudenhoidon menoista?	78	7,7%	44,3%
	moottoriajoneuvo menoista?	75	7,4%	42,6%
	matkustelumenoista?	82	8,1%	46,6%
	juhlimismenoista?	134	13,3%	76,1%
	harrastusmenoista?	44	4,4%	25,0%
	sisustamismenoista?	98	9,7%	55,7%
	lapsen- ja kodinhoidonmenoista?	48	4,8%	27,3%
	viihde-elektronik.menoista?	99	9,8%	56,3%
Total		1008	100,0%	572,7%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

Asiat tärkeysjärjestykseen

Itsensä toteuttaminen ja mielekäs työ/tekeminen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. tärkein	20	10,7	11,1	11,1
	2. tärkein	12	6,4	6,7	17,8
	3. tärkein	48	25,7	26,7	44,4
	4. tärkein	69	36,9	38,3	82,8
	5. tärkein	31	16,6	17,2	100,0
	Total	180	96,3	100,0	
Missing	System	7	3,7		
Total		187	100,0		

Rakkaus ja ihmissuhteet

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. tärkein	72	38,5	40,0	40,0
	2. tärkein	54	28,9	30,0	70,0
	3. tärkein	27	14,4	15,0	85,0
	4. tärkein	12	6,4	6,7	91,7
	5. tärkein	15	8,0	8,3	100,0
	Total	180	96,3	100,0	
Missing	System	7	3,7		
Total		187	100,0		

Hyvä terveys

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. tärkein	55	29,4	30,6	30,6
	2. tärkein	65	34,8	36,1	66,7
	3. tärkein	32	17,1	17,8	84,4
	4. tärkein	19	10,2	10,6	95,0
	5. tärkein	9	4,8	5,0	100,0
	Total	180	96,3	100,0	
Missing	System	7	3,7		
Total		187	100,0		

Tulot, varat ja korkea elintaso

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. tärkein	8	4,3	4,4	4,4
	2. tärkein	11	5,9	6,1	10,6
	3. tärkein	16	8,6	8,9	19,4
	4. tärkein	33	17,6	18,3	37,8
	5. tärkein	112	59,9	62,2	100,0
	Total	180	96,3	100,0	
Missing	System	7	3,7		
Total		187	100,0		

Perustoimeentulo

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1. tärkein	25	13,4	13,9	13,9
	2. tärkein	38	20,3	21,1	35,0
	3. tärkein	57	30,5	31,7	66,7
	4. tärkein	47	25,1	26,1	92,8
	5. tärkein	13	7,0	7,2	100,0
	Total	180	96,3	100,0	
Missing	System	7	3,7		
Total		187	100,0		

Ostosten tekeminen hetken mielijohteesta

Teetko ostoksia hetken mielijohteesta?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Säännöllisesti	2	1,1	1,1	1,1
	Usein	11	5,9	6,0	7,1
	Aika usein	70	37,4	38,3	45,4
	En juuri koskaan	93	49,7	50,8	96,2
	En koskaan	7	3,7	3,8	100,0
	Total	183	97,9	100,0	
Missing	System	4	2,1		
Total		187	100,0		

Onnellisuus ja raha

Olisitko onnellinen, jos sinulla olisi enemmän rahaa?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Täysin eri mieltä	4	2,1	2,2	2,2
	Jokseenkin eri mieltä	16	8,6	8,7	10,9
	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	33	17,6	18,0	29,0
	Jokseenkin samaa mieltä	97	51,9	53,0	82,0
	Täysin samaa mieltä	33	17,6	18,0	100,0
	Total	183	97,9	100,0	
Missing	System	4	2,1		
Total		187	100,0		

RISTIINTAULUKOINNIT SUKUPUOLTEN VÄLISISTÄ EROISTA

Työskentely opintojen ohella

Sukupuolesi? * Käytkö töissä opintojen ohella? Crosstabulation

			Käytkö töissä opintojen ohella?		Total
			kyllä	en	
Sukupuolesi?	Nainen	Count	38	61	99
		% within Sukupuolesi?	38,4%	61,6%	100,0%
	Mies	Count	26	61	87
		% within Sukupuolesi?	29,9%	70,1%	100,0%
Total		Count	64	122	186
		% within Sukupuolesi?	34,4%	65,6%	100,0%

Ostosten tekeminen hetken mielijohteesta

Sukupuolesi? * Teetko ostoksia hetken mielijohteesta? Crosstabulation

			Teetko ostoksia hetken mielijohteesta?				Total	
			Säännöllisesti	Usein	Aika usein	En juuri koskaan		En koskaan
Sukupuolesi?	Nainen	Count	2	6	46	41	2	97
		% within Sukupuolesi?	2,1%	6,2%	47,4%	42,3%	2,1%	100,0%
	Mies	Count	0	5	24	52	5	86
		% within Sukupuolesi?	,0%	5,8%	27,9%	60,5%	5,8%	100,0%
Total		Count	2	11	70	93	7	183
		% within Sukupuolesi?	1,1%	6,0%	38,3%	50,8%	3,8%	100,0%

Rahan vaikutus onnellisuuteen

Sukupuolesi? * Olisitko onnellinen, jos sinulla olisi enemmän rahaa? Crosstabulation

			Olitko onnellinen, jos sinulla olisi enemmän rahaa?					Total
			Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa mieltä eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	
Sukupuolesi?	Nainen	Count	0	10	16	58	13	97
		% within Sukupuolesi?	,0%	10,3%	16,5%	59,8%	13,4%	100,0%
	Mies	Count	4	6	17	39	20	86
		% within Sukupuolesi?	4,7%	7,0%	19,8%	45,3%	23,3%	100,0%
Total		Count	4	16	33	97	33	183
		% within Sukupuolesi?	2,2%	8,7%	18,0%	53,0%	18,0%	100,0%

Pankki- ja talousasioiden tuntemisen tärkeys

Sukupuolesi? * Miten tärkeänä koet pankki- ja talousasioiden tuntemisen Crosstabulation

			Miten tärkeänä koet pankki- ja talousasioiden tuntemisen				Total
			Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Ei tärkeä, mutta ei samantekevä	Melko samantekevää	
Sukupuolesi?	Nainen	Count	24	61	11	1	97
		% within Sukupuolesi?	24,7%	62,9%	11,3%	1,0%	100,0%
	Mies	Count	29	56	1	0	86
		% within Sukupuolesi?	33,7%	65,1%	1,2%	,0%	100,0%
Total		Count	53	117	12	1	183
		% within Sukupuolesi?	29,0%	63,9%	6,6%	,5%	100,0%